

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**VÝVOJ TERORISMU SE ZAMĚŘENÍM
NA KONVENČNÍ TERORISMUS**

Bakalářská práce

Autor: Lenka Brehovská

Vedoucí práce: Doc. Ing. Josef Janošec, CSc.

16. května 2007

The progress of terrorism with the specialization in conventional terrorism

What does terrorism mean? It is a kind of organised violence against the people who do not fight among these victims are usually women, small children, old people. I mean the people that are not able to protect themselves. The main aim for terrorists is to become "famous".

Roots of terrorism we can find already in the past. The main reason for coming terrorism are ethnic, religious, political and economical problems in the society. We used to call as ideological terrorism. Terrorism has changed after the Cold War ended in 1990. The ideological one became less common but we can find it for example in Cuba, KLD, than the terms as religious and national terrorism appeared. We can find it all around the world, especially Iraq, Afghanistan, Iran and many others. After the tragic events in the USA terrorism became an international problem. We can see that the terroristic attacks became more often since the year 2001. With developing new weapons terrorism is every day more dangerous

Terrorism is an international problem and we have to cooperate against it. Many states and organizations as OSN or NATO create antiterrorist formation. The Czech republic also takes part in this fight against violence and cruelty. There are two big antiterrorist formation in the Czech republic. Police formation URNA and army formation SOG. There are for example GSG-9 in Germany, Alfa in Russian, Delta in USA or SAS in Great Britain in the world. Its main assignments are prevention and suppression of terrorists activities.

There are many kinds of terrorism in the world. The main are International terrorism, Criminal terrorism, Conventional terrorism, Superterrorism, Electronic terrorism or Nuclear one. I think that more dangerous in this time are Conventional and International one.

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum.16.5.2007

Podpis studenta

Poděkování: Za cenné rady, náměty a inspiraci, bych chtěla poděkovat Doc. Ing. Josefu Janošecovi, CSc., z Výzkumného centra bezpečnosti v Brně.

Obsah:

ÚVOD.....	1
1 SOUČASNÝ STAV.....	2
1.1 VÝZNAM SLOVA TERORISMUS	2
1.2 VYMEZENÍ POJMŮ VÁLKA, GUERILLA A TERORISMUS	3
1.2.1 Válka.....	4
1.2.2 Guerilla.....	4
1.2.3 Odlišení pojmů válka, guerilla a terorismus	5
1.3 DEFINICE	6
1.3.1 Sociologický přístup k definici.....	6
1.3.2 Vnitrostátní přístup k definici	7
1.3.3 Mezinárodní přístup k definici.....	7
1.4 FORMY TERORISMU	7
1.4.1 Konvenční terorismus	7
1.4.2 Nekonvenční terorismus.....	11
1.4.3 Mezinárodní terorismus.....	11
1.4.4 Státní terorismus.....	12
1.5 MOTIVACE TERORISMU	13
1.5.1 Ideologie	13
1.5.2 Osobnost teroristy.....	14
1.6 HISTORICKÝ VÝVOJ TERORISMU	15
1.6.1 Prvopočátky historie terorismu	15
1.6.2 Anarchismus a nacionalismus	16
1.6.3 Období světových válek	17
1.6.4 Období studené války.....	17
1.6.5 Období po roce 1989	17
1.7 PODPOROVATELÉ TERORISMU	18
1.7.1 Státní podpora.....	18
1.7.2 Podpora jinou skupinou.....	19
1.7.3 Podpora sdělovacích prostředků	19
1.7.4 Shromažďování finančních prostředků.....	19
1.8 STRUKTURA TERORISTICKÉ SKUPINY.....	20
1.9 PROTITERORISMUS.....	21
1.9.1 Válka proti terorismu.....	22
1.9.2 Boj proti terorismu.....	22
1.9.3 Protiterorismus v České republice.....	23
1.10 PRÁVNÍ ASPEKTY TERORISMU	24
1.10.1 Mezinárodní úmluvy	24
1.10.2 Evropské úmluvy	25
1.10.3 Extradice.....	26
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	27
3 METODIKA.....	28

4	VÝSLEDKY	29
5	DISKUZE	37
5.1	HISTORICKÝ VÝVOJ TERORISMU	37
5.2	TERORISMUS I.....	40
5.3	NOVÉ PARADIGMA TERORISMU	41
5.4	ENCYKLOPEDIE SVĚTOVÉHO TERORISMU	42
6	ZÁVĚR	44
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	46
8	KLÍČOVÁ SLOVA.....	48

ÚVOD

11. zářím 2001 po útocích na World Trade Center a Pentagon se terorismus stal problematikou nikoliv lokální, ale globální. Pojem terorismus se začal skloňovat ve všech pádech. Novinové články byly zaplněny informacemi o důsledcích teroristických útoků a větší část populace ve vyspělých demokratických státech si začala uvědomovat, že se terorismus stal hrozbou pro všechny, byl zásadním mezinárodním bezpečnostním problémem.

Jako vše na světě, tak rovněž terorismus prošel svým vývojem. Teroristické aktivity se změnily. Změnily se jejich metody. Teroristické útoky se začaly stávat více agresivnější s cílem zabít co nejvíce lidí. Soudobý předpokládaný vývoj terorismu spěje od klasického (konvenčního) boje k použití zbraní hromadného ničení. Mezi nejzávažnější tendence patří možné použití biologických zbraní. Důsledky by mohly mít katastrofální rozsah. Vedle změn v používaných prostředcích a taktice, se změnila rovněž motivace teroristů od politických nebo ekonomických důvodů k náboženským.

Se stále rostoucím bezpečnostním rizikem teroristických útoků rostla snaha států k vytvoření společného úsilí, spolenectví a spolupráce při boji proti této hrozbě. Česká republika jako členský stát NATO a Evropské unie se na aktivitách rovněž podílí. Účastní se hlavně na politických jednáních a činnostech zpravodajských služeb.

Předkládaná bakalářská práce pojednává o vývoji terorismu se zaměřením na konvenční terorismus, sleduje rovněž problematiku boje proti terorismu. Zaměřuje pozornost zejména na léta 1972 – 2005, v jejichž průběhu docházelo k velkým změnám a zlomům, na něž je vhodné upozornit. Terorismus se dostal do popředí veřejného zájmu. V roce 2001 se stal přímo „fenomémem“. Téma bakalářské práce je zvoleno pro lepší pochopení problémů spojených s terorismem v návaznosti na poměrně bohatou literaturu, v níž je vhodné se racionálně orientovat.

1 SOUČASNÝ STAV

V soudobé literatuře najdeme rozsáhlé množství informací, které jsou různým způsobem vztaženy k terorismu. Byly vypracovány encyklopedicky pojaté, ale i speciální práce, které sledovaly jeho různé aspekty. V posledních letech se začal používat pojem *nekonvenční terorismus*, zejména ve spojení s prostředky srovnatelnými se zbraněmi hromadného ničení a prostředky, které mohou uskutečnit škody v informačních systémech a informačním prostředí.

Na druhé straně použití pojmu *nekonvenční* znamená, že dále pokračuje konvenční terorismus. Jeho pojetí a odlišení v současném vývoji není jednoznačně pojmenováno a proto je předmětem zájmu bakalářské práce, jak je různými autory zachycen vývoj terorismu se zaměřením na konvenční terorismus.

Zvláštností problému terorismu je jeho bytostné propojení s jednotlivci, kteří teroristické akce uskutečňují a mnohdy nejistota, kterou vyjádřil Ronald Reagan¹ následujícím konstatováním: „*Osoba označena jednou stranou za teroristu může být z pohledu druhé strany bojovníkem za svobodu a národním hrdinou.*“

1.1 VÝZNAM SLOVA TERORISMUS

Etymologie pojmu *terorismus* vychází ze slova *teror*, což v původním významu znamenalo „*extrémní strach nebo úzkost pocházející z nepříteli známého a těžko předvídaného nebezpečí*“ [2]. Slovo *teror* pochází z latinského **terrere** – **vyděsit, postrašit**, do moderních západních slovníků se dostalo prostřednictvím francouzského jazyka až ve 14. století. První použití v anglickém jazyce je zaznamenáno v roce 1528. Základní mechanismus teroru je obsažen ve starém čínském přísloví: „*Zabij jednoho a postrašíš deset tisíc.*“². Semantika slova *terorismus* se v průběhu století změnila. Období antického Říma zanechalo nejstarší zmínky. Zachovány jsou zprávy o ničivé válce, nebo o trestné válce. *Ničivá válka* měla podmaněné státy udržet ve strachu z moci Říma, tím odebrat tamním vůdcům jakoukoliv podporu [3]. O téměř 2 000 let později, v 18. století, v období *Velké francouzské revoluce* byl zaznamenán termín „*regime de la terreur*“ [17]. Byl spojován s ideály ctnosti a demokracie, tedy se způsoby vládnutí a politického násilí, které odpovídalo tehdejší revoluční době, spojované s násilím „ve

---

¹ SCHEU, ŠULCOVÁ [1], 2004. s 4.

² JANOŠEC [7], 2003, s. 7.

jménu veřejného blaha“. Po svržení Robespiera získal význam slova terorismus negativní konotaci [2].

Jiný, ale významný pohled na terorismus, přineslo období od 1880 do 1940. Terorismus se projevoval atentáty na představitele států. Pojmem terorismus se označovalo násilí organizované státem a také násilné akce uplatňované proti státu a jeho představitelům. V roce 1934 byla zaznamenána událost celoevropského významu, kdy byl uskutečněn atentát na jugoslávského krále Alexandra I. a francouzského ministra zahraničí L. Barthoua v Marseille. V důsledku této události byla v roce 1937 v Ženevě podepsána „*Úmluva o předcházení a potlačování terorismu*“, která však nenabyla platnosti (BRZYBOHATY [5], 1999).

Ve 30. letech 20. století se terorismem označovaly rovněž metody útlaku totalitních států. V Itálii to byli fašisté, v Německu nacisté a v Sovětském svazu komunisté. Po 2. světové válce byl terorismus spojován s národně-osvobozeneckým hnutím a získal revoluční rozměr. Na přelomu 60. a 70. let 20. století byly teroristické aktivity zaznamenány v separatistických hnutích západní Evropy a severní Ameriky. V 80. letech 20. století některé analytické práce upozorňují na etnický a levicový terorismus. Bývá hodnocen jako činnost sítě, namířené proti „západní“ civilizaci, která je, podle názoru autorů, řízena z Moskvy a jiných států. Pozornost odborníků se soustředila na problematiku podpory terorismu ze zemí jako je Írán, Sýrie a jiné. V 90. letech 20. století se terorismus zaměřil na obchod s narkotiky a teprve v druhé polovině 90. let 20. století je dáván do souvislosti s ozbrojenými konflikty, které neodpovídají klasickým válkám mezi armádami. V tomto případě je zařazován mezi hrozby proti stabilitě státu prostřednictvím nestátních aktérů, vně států a nevládních organizací. Po 11. září 2001 začal být spojován s militantním islámem (MAREŠ [18], 2006).

1.2 VYMEZENÍ POJMŮ VÁLKA, GUERILLA A TERORISMUS

V dnešní době nastává velký problém ve vymezení pojmu válka, guerilla a terorismus. Příčinou může být velké medializování tohoto problému či dnešní charakter válek. Zaměňují se pojmy jako terorismus a guerilla což je snahou i různých extrémistických proudů s cílem zakrýt skutečný charakter připravovaného násilí. Spojují se pojmy terorismus a válka hlavně ve spojení s bezpečnostní politikou v Iráku či Afghánistánu. Proto je důležité řádné vymezení těchto pojmů v dalším pochopení terorismu.

1.2.1 Válka

Ve významovém slovníku je válka chápána jako konflikt mezi relativně velkými skupinami lidí, kteří v boji používají fyzické násilí a zbraně³. Ve slovníku spisovné češtiny je válka označena jako organizovaný ozbrojený boj mezi dvěma stranami (státy aj.).

Jestliže vyjdeme z těchto dvou definic, lze říci, že válka je násilný masový konflikt, ve kterém se na bojích bezprostředně podílí dvě nebo více ozbrojených sil. Z toho alespoň jednu stranu tvoří regulární ozbrojené síly. Na obou stranách existuje přinejmenším centrálně řízená organizace těch, co vedou válku a boje. Ozbrojené operace vykazují jistou kontinuitu, což znamená, že obě strany sledují určitou strategii.

Část expertů označuje válkou pouze ozbrojený konflikt určité intenzity. Měřítkem často bývá počet obětí. Samotné ozbrojené konflikty jsou rozděleny do tří kategorií (MAREŠ [18], 2006).

- Menší ozbrojený konflikt: počet mrtvých 25 až 1000 obětí.
- Střední ozbrojený konflikt: počet mrtvých nad 1000, ale bylo to méně jak 1000 v každém roce konfliktu.
- Válka, kde počet mrtvých přesahuje 1000 v každém roce konfliktu.

1.2.2 Guerilla

Guerilla a partyzánská válka je specifickou kategorií války. Někdy jsou tyto pojmy zaměňovány.

Pojem partyzánská válka byl poprvé použit v polovině 18. století ve francouzských instrukcích pro vedení války s malými částmi oddílů⁴. Podle významového slovníku je partyzánská válka formou vedení ozbrojeného konfliktu, která se vyhýbá velkým a rozhodujícím bitvám a soustředí se na drobné dílčí přepadové akce [20]. Partyzánská válka je systematická bojová a záškodnická činnost, vedená zpravidla malými skupinami (nestátními aktéry) domácího odboje, proti vojskům agresora, který území okupuje. Partyzánská činnost může být součástí různých válek.

Pojem guerilla byl používán k vyjádření odboje proti Napoleonovi. Guerilla je člověk, který bojuje v neoficiální armádě. Existují tři základní vysvětlení guerilly:

---

³ <http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka>, Prosinec 25, 2006.

⁴ MAREŠ (opakovaná citace) [18], 2006.

- *guerilla jako strategie boje za frontovou linií.* Ve válce činnost jednotlivců v neoficiální armádě oslabuje a vyčerpává jednu z bojujících stran a prospívá druhé.
- *guerilla jako hlavní strategie boje.* Je součástí strategie neoficiální armády, která velkým množstvím malých střetů chce vojensky porazit protivníka.
- *guerilla jako etapa války.* Nebyl-li neoficiální armádou poražen protivník, pak válka pokračuje a guerilloví bojovníci vytvářejí regulární armádu.

1.2.3 Odlišení pojmů válka, guerilla a terorismus

I když jsou tyto pojmy podobné svým významem, existují v nich rozdíly. Následující tabulka pojmy porovnává podle charakteristik.

Charakteristika	Konvenční válka	Guerilla	Terorismus
<i>Jednotky nasazené do boje</i>	Velké (armády, sbory, divize)	Střední (čety, roty, prapory)	Malé (obvykle méně než deset osob)
<i>Zbraně</i>	Plný rozsah vojenské bojové techniky (letecké síly, obrněná technika, dělostřelectvo)	Většinou pěchotní typy lehkých zbraní, někdy též část dělostřelectva	Ruční zbraně, ruční granáty, pušky a specializované zbraně, např. bomby odpalované na dálku, tlakové bomby
<i>Taktika</i>	Obvykle kombinované operace zahrnující několik druhů vojenských sil	Taktika komand	Speciální taktika: únosy, atentáty, výbuchy aut, braní rukojmí atd.
<i>Terče</i>	Většinou vojenské jednotky, průmyslová a dopravní infrastruktury	Většinou vojenský, policejní a administrativní personál jakož i političtí oponenti	Státní symboly, političtí oponenti a obecně veřejnost
<i>Zamýšlený účinek</i>	Fyzické zničení	Především vojenské oslabení nepřitele	Psychický nátlak
<i>Kontrola teritoria</i>	Ano	Ano	Ne
<i>Uniforma</i>	Nošení uniformy	Časté nošení uniformy	Nenošení uniformy
<i>Rozeznatelnost válečných zón</i>	Geograficky rozeznatelná válka	Válka omezena na zemi sporu	Nerozeznatelné válečné zóny
<i>Mezinárodní legislativa</i>	Ano, pokud je vedena podle pravidel	Ano, pokud je vedena podle pravidel	Ne
<i>Domácí legalita</i>	Ano	Ne	Ne

Tabulka č. 1: Charakteristiky války, guerilly a terorismu

1.3 DEFINICE

Terorismus není výlučnou problematikou počátku 21. století. Různé projevy v Irsku, španělském Baskitsku, na Blízkém východě nebo v Turecku jsou zaznamenány ve všeobecné historické paměti soudobé populace. Přesto ucelená definice pojmu není dokončená. Největším problémem však není vytvoření samotné definice, ale její uplatnění v praxi⁵.

O vytvoření ucelené definice se pokoušeli odborníci již od 30. let minulého století. První definice terorismu byla publikována až v roce 1980 v USA a stala se výchozím standardem pro posuzování a hodnocení teroristických činů. Zní: „*Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilí, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen.*“ (BRZYBOHATÝ [4], 1999).

Problematika definice se zaměřuje na tři druhy pohledů. Jsou to sociologické, vnitrostátní a mezinárodní přístupy.

1.3.1 Sociologický přístup k definici

V roce 1983 Alex P. Schmid uvedl 109 pokusů o definici terorismu. Schmid tvrdí, že terorismus by měl být uchopen jako specifický komunikační proces, protože terorismus je prostředek k dosažení stavu strachu a oběti jsou nositeli určité zprávy. Na tuto Schmidtovou úvahou upozornil Dass, že hranice mezi terorismem a běžným násilím není pevně dána.⁶

Vymezení terorismu z hlediska sociologického přístupu je tedy možné ze dvou pohledů.⁷

- *ze strany státních a nestátních aktérů.* Pravdivost je potvrzena použitím násilí vojenskými režimy v jihoamerických a středoamerických státech.
- *ze strany postoje k pravidlům ozbrojeného konfliktu.* Teroristé jsou ti, kteří se liší od legitimních ozbrojených hnutí tím, že nedodržují humanitární právo.

---

⁵ SCHEU, ŠULCOVÁ (op. cit.) [1], 2004. s 3.

⁶ SCHEU, ŠULCOVÁ (op. cit.) [1], 2004. s. 5.

⁷ SCHEU, ŠULCOVÁ (op. cit.) [1], 2004. s. 6.

1.3.2 Vnitrostátní přístup k definici

Ve vnitrostátním právu je hlavním nástrojem působení proti terorismu trestní právo. Může se obejít bez konkrétní definice, ale musí být vymezeny skutkové podstaty, které jsou z hlediska boje proti terorismu relevantní. Jsou to trestné činy proti životu, zdraví, osobní svobodě a majetku. Výhodou je, že terorismus nemusí být vyhodnocen jako trestný čin, ale zaměřuje se na konkrétní hodnoty, do nichž teroristický akt zasahuje.⁸

1.3.3 Mezinárodní přístup k definici

Mezinárodní právo zvolilo jiný přístup než přesnou definici. První pokus o definici v mezinárodním právu je v Úmluvě OSN z roku 1973, čl. 2, kde teroristické činy jsou: „*vražda, únos, nebo jiný útok na osobu anebo omezování svobody mezinárodně chráněné osoby; násilný útok na státního činitele, na soukromý majetek nebo dopravní prostředek....*“

Na mezinárodní úrovni bude přijetí definice tak dlouho nemožné, dokud existuje mezinárodní společenství jako decentralizovaný systém, charakterizovaný protichůdnými mocenskými a jinými zájmy.⁹

1.4 FORMY TERORISMU

Formy terorismu se měnily s historickým vývojem v prokázané závislosti na ekonomických, sociálních, politických a jiných podmínkách. Terorismus je fenomén, který doprovází lidstvo již od dob Řecka a Říma. Vyvíjel se obsah pojmu, ale i jeho typologie. Různí autoři vyhodnocovali formy terorismu z různých hledisek. Snad proto existuje celá řada přívlastků terorismu: mezinárodní, vnitrostátní, sociální, náboženský (BRZYBOHATÝ [4], 1999). Pro snadnější členění forem se mohou použít dvě: konvenční a nekonvenční terorismus. Z hlediska rozsahu pak mezinárodní a státní terorismus.

1.4.1 Konvenční terorismus

Konvenční terorismus je historickým typem, který přetrvává do současnosti. Tato forma terorismu používá klasické (konvenční) prostředky, jako např. výbušniny, střelné zbraně, hořlaviny, stejně jako násilné metody: atentáty, únosy, držení rukojmí.

---

⁸ SCHEU, ŠULCOVÁ (op. cit.)[1], 2004. s. 7.

⁹ SCHEU, ŠULCOVÁ (op. cit.)[1], 2004. s. 10.

Teroristé používají střelbu, sečné a bodné zbraně, ubití [21], organizují bombové útoky, sabotáže, vraždy významných osob, zadržují rukojmí, zastrašují, vydírají, vyhrožují (BRZYBOHATÝ (op. cit.) [4], 1999).

V následujícím textu budou stručně charakterizovány jednotlivé prostředky konvenčního terorismu.

☐ Střelba, sečné a bodné zbraně, ubití

Používá se při teroristických akcích namířených proti nezúčastněným osobám v davu, nebo na konkrétní cílené osoby jako jsou politici, umělci, novináři a další. Užívá se rovněž jako postup proti konkrétním národům, nebo skupinám osob jako jsou například Američané, Izraelci atd.

☐ Pumové atentáty

Bombové útoky jsou nejpoužívanější prostředky teroristických akcí. Teroristé je považují za účinný nástroj, který lze úspěšně využít pro malé i velké cíle s poměrně nízkou pravděpodobností včasného odhalení. Použití bombových útoků umožňuje i malým skupinám zabít mnoho lidí a vyvolat strach, paniku a nejistotu.

Cílem bombových útoků se stávají osoby, významné cíle nebo symbolické cíle. Bombové útoky proti osobám jsou mířeny na veřejné cíle (nahodilé skupiny) nebo prominentní osoby, státní činitele, vojenské představitele. Pumové atentáty státních představitelů vyžadují pečlivé plánování. Snad proto nejsou tak četné. Z prominentních osob jsou často terčem útoků lidé veřejnosti dobře známí (vědci, finančníci, lidé z průmyslu nebo státní správy). Vojenskými cíli teroristických útoků jsou vojáci ve službě i mimo službu, vojenské kolony, stacionární i pohyblivé objekty. V neposlední řadě se stávají oběťmi i nahodilí občané na nádražích, v obchodních centrech, letadlech a jinde (mimo jiné: SHARPE [8], 2001).

Bombové útoky na významné a symbolické cíle mají vytvořit nejistotu a strach, jejich cílem není zabíjení osob. Takovými cíli jsou elektrárny, budovy, symboly konkrétního státu nebo skupiny obyvatel (BRZYBOHATÝ (op. cit.) [4], 1999).

Bomby jsou různých typů. Dopisové, balíčkové, v automobilech, specifické a bomby při sebevražděných atentátech. Nejmenší z nich jsou dopisové a balíčkové bomby. Tyto bomby jsou určeny pro významné osoby, ale obvykle jsou obětmi další lidé. Proti takovým útokům se dá snadno a rychle vybudovat účinná opatření.

Specifické bomby jsou rozměrnější než dopisové či balíčkové. Lze je snadno přepravit a dají se použít téměř všude. Mohou se odložit na veřejných místech, jako jsou telefonní budky, odpadkové koše, nebo mohou být přeneseny do letadla v kufru.

Teroristé používají i bomby v osobních nebo nákladních automobilech. Tyto bomby mohou způsobit velké škody jak na životech tak majetku. Jsou velice mobilní a účinné.

❑ Sebevražedné pumové atentáty

Sebevražedné atentáty jsou specifickým prostředkem terorismu, který má mnoho taktických výhod. Jde o sebeobětování a odpadá příprava únikových cest a možné ohrožení dopadením. Takové jednání snižuje náklady a zjednodušuje útok. Takové jednání zvyšuje bezpečnost skupiny. Zvyšuje se účinnost útoku, jeho přesnost a psychologický dopad na obou stranách. Sebevražedný atentátník je většinou člověk mladý, svobodný se solidním vzděláním a dobře společensky postavený. Nejedná se tedy o nevzdělance nebo jedince, který nemá co ztratit (MIKA [9], 2003).

První sebevražedné atentáty jsou zaznamenány za druhé světové války. Japonští „kamikadze“ používali letadla naplněného výbušninou proti americkým letadlovým lodím. Takové jednání mělo své výhody. Útoky mohli provádět i nezkušení piloti a obrana proti fanatickému nepříteli byla obtížná. Jediným možným řešením bylo celkové zničení letounu dříve, než dopadlo na letadlovou loď. Takové jednání vzbuzovalo strach a hrůzu z nepřítele [8].

Sebevražedné atentáty se znovu objevily až na Blízkém východě. Používají je především islámští teroristé. V 70. letech se objevují jen sporadicky, ale od roku 1982 se objevili jako odpověď na izraelskou invazi do Libanonu. Teroristická skupina Hizballáh začala používat sebevražedné atentáty proti Izraelcům. Ideologii Hizballáhu silně ovlivnil duchovní vůdce ajatolláh Chomejní, který přehodnotil kult mučednictví. Islám zakazuje sebevraždu, ale smrt ve válce zaručuje pravověrným místo v nebi. Muslimský duchovní Šejch Fadlalah prohlásil: „*Není rozdílu mezi smrtí se zbraní v ruce nebo s bombou na těle.*“ [8].

Sebevražedným atentátům se brzy na to začala věnovat další teroristická skupina Islámský džihád a v 90. letech začala i islámská fundamentalistická skupina Hamás. Sebevražední atentátníci jsou nejčastěji mladiství ve věku do 20 let. Tyto lidi společnost považuje za dost staré na to, aby nesli odpovědnost za své činy, ale ne dost staré na

vlastní rodiny. Hamás prohlašuje, že se neustále hlásí další a další dobrovolníci. Tito dobrovolníci strávili roky na modlitbách v mešitách Hamánu, které vedou k přesvědčení, že jako mučedníci padlí za Palestinu půjdou rovnou do nebe [8].

☐ Únosy lidí a letadel

Únos je překvapivé zjetí osoby nebo osob, většinou provedené s použitím zbraní, za účelem dosažení cílů organizace, skupiny nebo určité osoby [4]. Únosy lidí a letadel jsou nejdůležitější teroristické činnosti již od 60. let. Nejsou však novodobou činností. Objevovali se již od dob řecko římských. Únosy měli dopomoci teroristům k dosažení svých cílů. Byly to nátlaky na vlády za účelem propuštění vězňů, dosažení politických ústupků, ale také k dosažení finančních částek na další činnost [8].

Únosy jsou směřovány na významné i anonymní osoby. Teroristé požadují vyplnění svých požadavků.¹⁰ Jedním ze společenských prvků únosů je prodlužování jejich zjetí, výhrůžky smrtí či zraněním. Je to jeden z možných donucovacích prostředků pro třetí stranu. Pokud by výhrůžka nesplnila svůj účel, přiklání se teroristé ke stupňování výhrůžek, dohodě či v neposlední řadě k postupnému zabíjení rukojmí. Zkušenosti ukázaly, že teroristé obvykle nechtějí zabít většinu rukojmí, protože jim dávají šanci k úniku z krizové situace.

Počátkem 70. let se začaly objevovat únosy letadel. Znamenaly velký počet ohrožených osob na palubě letadla. Od roku 1982 počet únosů letadel klesl na 20 za rok. Byl to jednak důsledek změny v taktice teroristů, kteří se přeorientovali hlavně na pumové atentáty, střílení a únosy lidí [8], ale i rozvoj ochranných opatření ze strany leteckých společností, legislativy a zvýšené připravenosti specializovaných složek protiteroristických sil států.

☐ Atentáty

Atentátem je označován útok na život významné osoby, obvykle z politických důvodů. Je to forma násilí a účinná zbraň teroristů. Atentáty jsou většinou pečlivě promyšlené a dlouhodobě plánované činy.

Atentátníci jsou obvykle součástí skupiny. Jedinci, kteří atentáty plánují ze soukromých důvodů, mohou být k takovému činu dovedeni díky pomatení mysli. Jsou přesvědčeni, že vraždou jediné osoby je možné změnit budoucnost. Předpokládají, že

---

¹⁰ http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4857, Leden 2, 2007

atentát obrátí pozornost na jejich přístupy a vládní autority se začnou jejich problematikou zabývat. Při jakémkoliv úspěšném atentátu platí, že čím vyšší je symbolická hodnota cíle, tím silnější je dopad na společnost. Dopady atentátů jsou různé. Z pohledu vládnutí nepřinesly nic. Zatím co z pohledu teroristů přinesly daleko větší úspěch, než tomu je ve skutečnosti. Pravdou je, že každý takový teroristický čin má hluboký vliv na celou organizaci, která atentát prováděla [8].

□ Zastrásování a vydírání

Výhružky použití násilí mohou být stejně účinné jako samotná akce. Existuje mnoho možností, jak zastrásování použít. Jednou z nich je odhláskání pozornosti na falešnou bombu. To je taktický tah, který může přinést fatální následky. Pro bezpečnostní složky je důležité si vždy uvědomovat možnost existence reálného zařízení [4].

Vydírání je jednou z možných metod kdy teroristické skupiny získávají finanční prostředky. Může jít o bankovní loupeže či vydírání významných podnikatelů. Problémem je fakt, že hranice mezi terorismem a kriminálním činem je velice neztetelná [4].

1.4.2 Nekonvenční terorismus

Nekonvenční terorismus¹¹ představuje především zneužití jednotlivých typů zbraní hromadného ničení [16] prostředků informační a psychologické války, stejně jako prostředků, které z vojenského hlediska nelze mezi zbraně zahrnout (týká se to např. zneužití průmyslových odpadů či látek nebo záměrného vyvolání katastrof a havárií) [4].

1.4.3 Mezinárodní terorismus

Definice, která by říkala co přesně mezinárodní terorismus je, neexistuje. Jedna definice, která se používá ve vládních kruzích USA, defínuje mezinárodní terorismus jako terorismus zasahující občany nebo majetek více než jedné země.¹²

Některé teroristické skupiny se zaměřují pouze na činnost ve své zemi, některé na opak, pracují na mezinárodní úrovni. Necháávají se podporovat jinou zemí či na

---

¹¹ JANOŠEC [7], 2003, s. 22.

¹² PERL [10], 2005, s. 7.

území jiné země pracují. Díky této činnosti se terorismus nedaří vymístit. Existují tři aspekty, které proměnily terorismus na mezinárodní. Prvním aspektem je rozpad kolonií. Mnoho států podporovalo teroristy za ukončení kolonialismu. Například Maroko podporovalo Alžírské teroristy. Druhým aspektem byla studená válka. Obě strany, jak demokratický západ, tak komunistický východ, podporovaly teroristickou činnost, aby ukázaly druhé straně svou sílu. Třetím aspektem se stala situace v Izraeli, který vznikl uprostřed arabského světa. Díky tomu arabský svět podporoval teroristy v boji proti Izraelitům [8].

V dnešní době je mezinárodní terorismus považován za velkou hrozbu domácí i zahraniční bezpečnosti. Trendem terorismu je organizovaná, samostatně se financující mezinárodní síť. Terorismus se spojuje a různé skupiny spolu začínají spolupracovat. Spojují se výcviky, financování i technologie. Proto stojí nad celou otázkou mezinárodního terorismu šíření zbraní hromadného ničení. Některé státy podporující terorismus se zaměřují na obohacování uranu a tvrdí, že mají i jaderné zbraně. Objevily se již náznaky, že al-Kaida se pokusila získat chemické, biologické, radiologické a jaderné zbraně. Terorismus se díky internacionalitě stává nebezpečnější a proto je důležité proti němu účinně a přesně bojovat, s co nejmenšími chybami.¹³

1.4.4 Státní terorismus

Rozlišovány jsou tři typy státního terorismu. První představuje použití násilí vládou proti svým občanům. Je používán k udržení moci vládou v daném státě. Druhý je státem podporovaný terorismus. Vláda kontroluje a podporuje teroristické skupiny doma i v zahraničí. Třetí typ představuje podporování nezávislé teroristické skupiny v zahraničí. Druhý a třetí typ státního terorismu jsou zaměřeny proti vládám cizích států [8]. Terorismus, který je prováděný vládou nebo představiteli vlády vede zpravidla k útlaku nebo zastrasování obyvatelstva. Je zaměřen buď na jednotlivé skupiny, nebo celé obyvatelstvo. Takové vlády ovlivňují vydávání zákonů a jiných právních předpisů, které legalizují mučení, bití a umožňují zabíjení občanů represivními složkami státu (policíí, ale i armádou).

Státní terorismus většinou používají diktátoři. Příkladem můžou být plynové útoky Saddáma Husajna na kurdské obyvatele, Stalinovy čistky a mnoho jiných [8].

---

¹³ PERL (op. cit.) [10], 2005, s. 7.

1.5 MOTIVACE TERORISMU

Pokud chceme účinně bojovat proti terorismu, musíme nejprve pochopit motivace a osobnost teroristy. Pochopit samozřejmě neznamena s ním souhlasit, ale poznat důvody, které vedly k činu.

Motivace terorismu jsou založeny na podmínkách a okolnostech, které předcházely samotnému použití násilí. V 70. letech minulého století docházelo k modernizaci a urbanizaci. Lidé se snažili získat pro své děti co nejlepší vzdělání a získat práci. Docházelo ke stěhování z venkova do měst a během několika let se trh rychle přesytil mladými a vzdělanými lidmi. Díky tomu se někteří lidé začali uchýlovat k terorismu jako jedinému možnému způsobu řešení svých situací.

Motivace teroristů k aktivitě může být různá. Jde o ideologické činy, činy založené na experimentu, nebo pro dosažení výhody, zisku nebo z afektu. Cílem každého teroristy je získání uznání, nahnání strachu a dosažení svých vlastních hodnot [4]. Teroristické činy vedené za účelem zisku jsou většinou spjaty s organizovaným zločinem. Jedná se o vydírání, výhrůžky a jiné.

Činy vedené z afektu, jsou páchané jedinci. Souvisejí s psychickým stavem útočníka, většinou jde o imaginární frustraci, která vrcholí klasickým útokem.

1.5.1 Ideologie

Nejvýznamnější motivací je ideologie, která je typická pro široký okruh pachatelů. Tomuto druhu teroristů se všeobecně říká profesionálové. Útok vedený za určitou ideologií vytváří nespokojenost, je zaměřen na likvidaci odpůrců, nebo má jen čistě symbolický význam [4].

V dnešní době jsou nejvíce rozšířeny náboženské ideologie, pro něž operují teroristické skupiny. Typickým příkladem v Evropě je Irsko, kde teroristické skupiny vyvíjejí činnost buď protikatolickou, nebo protiprotestantskou. Na Středním a Blízkém východě působí řada skupin, které šíří islám. Mnohdy je činnost prováděna náboženským fanatismem s nulovou tolerancí k jiným názorům. Za takovým jednáním bývají schovány politické motivace útoků.

Islám vznikl kolem roku 622 n.l. na základě působení proroka Mohameda. Knihu Islámu Korán, napsal Mohamed a zaznamenal v ní veškeré náboženské učení Islámu. Dnes je přibližně jedna miliarda věřících. Devadesát procent sunitů (ortodoxních). Nejvýznamnější menšinou jsou šiité (přivrženci). Sunité se řídí

zaznamenanými výroky Mohameda, hadíthy a šíité jsou přesvědčeni o božské neomylnosti toho, kdo je vede a je jejich současným vůdcem (imán). Jak ze sunitů tak šíitů se vyčleňují silné fundamentalistické skupiny, které vyžadují striktní dodržování všech náboženských zákonů a pravidel. Šíitští fundamentalisté hlásí absolutní oddanost koránu, tak jak ji interpretuje nejvyšší náboženský vůdce ajatolláh. Typickým příkladem silně fundamentalistického šíitského hnutí je „Boží strana“ nazývána „Hizballáh“ [8].

1.5.2 Osobnost teroristy

Profil teroristy se většinou liší od toho jak teroristu vnímá veřejnost. Pokud dojde k nějakému teroristickému činu je terorista popisován jako nevyrovnaná osobnost. Opak je však pravdou. Teroristé mají většinou normální psychologický profil. Převážná část jedinců, kteří páchají teroristické útoky, nejsou duševně nemocní. Je totiž velice nepravděpodobně, aby si skupina mezi sebe vybrala nevyrovnané jedince. Taková osoba by byla velice nebezpečná, jak pro sebe, tak pro celou skupinu. Teroristé jsou odhodlaní jedinci, připraveni páchat jakoukoliv akci, a podstupují to s rizikem, že jejich čin může nést zlé následky pro ně samotné. Veškeré činy, které terorista spáchá, učiní díky svému přesvědčení. A proto je velice těžké určit všeobecný profil teroristy, protože lidé se stávají teroristy z různých příčin, které často napoví, jaký je terorista [8].

Pokud je terorista individualista, nacházejí se již různé poruchy osobnosti, nebo duševní poruchy. Nejčastější duševní poruchou je schizofrenie. Poruchou osobnosti, která se u teroristů – individualistů nachází, je psychopatie. Důležitým rysem tohoto onemocnění je vysoce rizikové jednání. Pro teroristy je důležitým rysem nedostatečné vcítění do utrpení lidí a určité otupělosti k cizí bolesti. Většina teroristů při páchaní teroristický útoků nevěří, že páchají něco špatného. Jen malá část teroristů trpí později výčitkami¹⁴.

Dalo by se říci, že terorista působící ve skupině, je jedinec dobře začleněný do života. Je to jedinec nenápadný a vyrovnaný. Opakem je terorista působící individuálně, který v mnoha případech trpí psychickými poruchami. Straní se veřejnosti a není dobře začleněn do kolektivu lidí.

---

¹⁴ <http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2005/03/novak.html>, Únor 6, 2007

1.6 HISTORICKÝ VÝVOJ TERORISMU

Terorismus není jen novodobou formou násilí. Provází nás již od dob starověkých. Od svého prvopočátku se terorismus neustále vyvíjí a zlepšuje. Terorismus tak jak ho známe dnes, však ve starých dobách nezahrnoval všechny aspekty dnešního terorismu. Dnešní terorismus dosahuje nebývalé šíře a síly, které stále roste. Techniky, které dnešní terorismus používá, procházely v průběhu staletí vývojem. Jejich soudobá podoba je poznamenána technickým pokrokem a vyspělostí civilizace. Historické vymezení etap terorismu není jednoznačné. Záleží na zvolených kritériích, která jsou poznamenána subjektivním pohledem jednotlivých autorů.

1.6.1 Prvopočátky historie terorismu

Používání násilí ve starověkém světě nezahrnovalo všechny aspekty dnešního terorismu. Některé historické prameny zachovaly informace o používání násilí k dosažení cílů. V bibli se uvádí: „*Izraelité pobili ostrými svých mečů ve městě Jericho všechno živé, muže i ženy, staré i mladé, voly, ovce a osly.*“ Takovéto masakry měst byly typické pro vedení války v mnoha staletích. Jednalo se o teror, který měl zastrašit další města. Historické kořeny teroru dokládají, že terorismus se objevoval v historii lidstva již od dob řecko-římských. Jednalo se o teror ze strany státu, ze strany odpůrců státu, ze strany malých ideologických skupin a excesy ve vedení války [8].

Již v roce 500 př. n. l. se objevují náznaky využití teroru formou terorismu ve vedení války. Čínský vojevůdce Sun-č pojedná v knize „*Umění války*“ o taktikách, které jsou neobvyklé pro tehdejší způsoby boje. Obdobně tomu bylo i v Japonsku. Válečník a stratég Mijamoto Musaši v díle „*Knihy pěti kruhů*“ pojednává o strategii „*tělo místo meče*“, kterou lze zařadit mezi teroristické formy boje [17].

Řecko-římská doba je velice bohatá na teroristické praktiky. Zaznamenány jsou politické vraždy jako teror ze strany států i odpůrců. Velice tvrdé potlačování odporu, kruté mučení, ale i války, které se nazývaly ničivými nebo trestnými. Mnohá římská tažení byla podnikána jako trest za vzpouru nebo zradu. Vznikaly takové války, jejichž účelem bylo vzbudit strach z moci Říma na nově nabytých územích. Navíc takové války umožňovaly římským legionářům drancovat a znásilňovat. Byla to jakási odměna za věrnost a utrpení na bitevních polích [3].

Chování Říma nezůstalo bez odpovědi. Bylo první století našeho letopočtu. V okupovaném Jeruzalémě se vytvořila skupina extrémistického židovského hnutí –

zelóti. Vystupovali proti představitelům Říma, ale i proti vlastním představitelům, kteří přistoupili na kompromis s Římem. Skupina nacházela oporu převážně mezi řemeslníky a rolníky. Hnutí zelótů bylo založeno na počátku tisíciletí a zaniklo v roce 1972.

V 11. století, za dob křížáckých výprav, se v oblasti Perského zálivu projevilo šíitské hnutí muslimů, zvané ismálie, od něhož se později odštěpila fanatická skupina. Byla pojmenována jako **kult asasínů**. Asasíni byli zabijáci, kteří pod vlivem drog (hašiše) vraždili vůdce protivníků a věřící z řad křesťanů, ale i muslimů, které považovali za nepřátele své a své víry.

Specifický druh násilí, podporovaného mocí, představovala ve středověku **inkvizice**. Ta byla zpočátku reakcí na rostoucí vliv heretických hnutí, ve kterých církve viděla ohrožení. Později však církve svého postavení začala zneužívat za účelem získání majetku a bohatství, které jí propadlo po odsouzení obžalovaných [17].

1.6.2 Anarchismus a nacionalismus

Počátkem 18. století se změnila praktika terorismu. Kolonizace Ameriky přinesla mnohá úskalí, provázených konflikty mezi indiány a kolonizátory. Obě válčící strany projevily velké krutosti. Vztahy mezi osadníky a indiány byly na úrovni terorizování. Bitvy, ke kterým často docházelo, končily velkými masakry.

Pojem teror, jako akt politického násilí, se poprvé používá za Velké francouzské revoluce v souvislosti s jakobínskou represí. Systém, který vedl k prosazení pořádku po anarchistickém období, byl nazýván „*régime de la terreur*“. Tento pojem byl spojován s ideály ctnosti a demokracie.

V 19. století se v mezinárodních vztazích začal v nebývalé míře projevovat **nacionalismus**. V mnohonárodních státech se vytvářely komunity, které chtěly mít své vlastní vůdce a své zákony. Postupem času jejich snahy vyvrcholily až do mezinárodně politického násilí. Pachatelé byli označováni jako **anarchisté**. Cílem anarchistů bylo vyvolat mezinárodní povstání dělníků a zničit vládu.

Jednou z největších politických vražd tohoto období byl atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este. Atentát anarchistů vyvolal řadu politických reakcí v celé Evropě a stal se startovacím mechanismem pro zahájení první světové války. Arcivévoda dne 28. června 1914 navštívil Sarajevo i se svou manželkou Žofií. V 11:20 vystřelil anarchista Gavrilo Princip. Manželka zemřela okamžitě, arcivévoda o deset minut později. 28. července 1914 byla Srbsku vyhlášena válka.

1.6.3 Období světových válek

Působení armád v 1. světové válce se neomezovalo jen na válčiště. Ozbrojené síly Německa i Rakousko-Uherska používaly teror i proti civilnímu obyvatelstvu, aby udržely místní obyvatelstvo ve strachu. Brali rukojmí z řad civilistů bez ohledu na pohlaví nebo společenské postavení. Rukojmí byli mnohdy veřejně popravováni za jimi nezaviněné partyzánské akce. Takový přístup je používán do současnosti (2. světová válka v Polsku a Sovětském svazu, Korea, Vietnam, Angola, Jugoslávie atd.)

Za 2. světové války byl největším představitelem teroru Adolf Hitler. Prosazoval válku jak proti armádám, tak proti civilnímu obyvatelstvu. Válečná činnost působila proti civilnímu obyvatelstvu na území jiných států, jako například v bojích o Británii, tak rovněž k velkým etnickým čistkám, jako v Polsku. Holocaust připravil o život okolo 6 milionů židů, v koncentračních táborech zemřelo asi 500 000 Rómů, milióny zajatých vojáků a mnoho dalších skupin lidí z různých částí Evropy. V průběhu 2. světové války násilí na civilním obyvatelstvu páchaly i spojenecké armády. Bylo to formou strategického bombardování, které bylo zaměřeno na ničení průmyslových kapacit Německa, ale i Japonska. Vrcholem této éry bylo svržení dvou atomových bomb na Japonsko [8].

1.6.4 Období studené války

Od konce 2. světové války došlo k velkému rozmachu terorismu. Vznikají nové formy terorismu a jeho realizace je důmyslnější. Narůstá mezinárodní terorismus. V této době byly teroristické skupiny podporované jednotlivými bloky. Postupem času roste četnost i nebezpečnost teroristických akcí. V 60. letech se projevovaly politické vraždy. Byly namířeny rovněž na osobnosti, které se zabývaly vyšetřováním terorismu. V polovině 70. letech se útočníci zaměřili na průmyslové firmy a jejich představitele. Zlomovým mezinárodním teroristickým činem byl atentát na Olympijských hrách v Mnichově, namířený proti izraelským atletům (5. září 1972). V reakci na tento čin začaly vznikat národní speciální jednotky pro boj s terorismem. V 80. letech byla hlavním terčem teroristů dopravní letadla, vlaky, nádraží a letiště. Začaly se vyskytovat nové formy teroristických útoků v civilním prostředí – sebevražedné atentáty.

1.6.5 Období po roce 1989

Po rozpadu bipolarity a ukončení studené války se velmi výrazně změnila podoba terorismu. Došlo k proměnám ideologie terorismu. Výrazně posílená je

náboženská motivace teroristických aktivit. Změnily se cíle teroristů. Není možné vyloučit zneužití zbraní hromadného ničení pro účely terorismu. Sekta Óm širikjó dne 20. března 1995 použila při svém útoku v Tokijském metru nervově paralytickou látku, sarin.

Terorismus narůstá do celosvětového měřítka a útoky na Světové obchodní centrum se terorismus stal již globálním problémem. Někteří odborníci se domnívají, že terorismus se stal již formou ozbrojeného konfliktu. Díky technologickému vývoji narůstá možnost zneužití moderních technologií, jako jsou komunikační sítě. Za současného nejznámějšího zástupce globálního terorismu je organizace Al-Káida, pod vedením Usámi bin Ládina. Tato organizace vznikla na konci 80. let. Za jednu z nejdůležitějších hodnot své existence považuje šíření islámu a boj proti ostatním vírám. Al-káida se vyznačuje tím, že bojuje v tzv. Svaté válce, *džihádu*. Podle dokumentů působí v 65 zemích světa a za svou dobu působnosti způsobila 29 teroristických akcí, při kterých zranila na 8 863 lidí a 3 560 jich zabila [17].

1.7 PODPOROVATELÉ TERORISMU

Každá teroristická skupina nutně potřebuje podporu. Tuto podporu mohou poskytovat jednotlivé osoby, skupiny, politické strany nebo samotné vlády. Podpora může být pasivní v podobě ideologické spřízněnosti, či aktivní v podobě poskytování finančních zdrojů, zbraní, výcviku a jiných [4].

1.7.1 Státní podpora

Stát může poskytovat teroristům podporu aktivně nebo pasivně. Pokud je podpora poskytována aktivně, děje se tak většinou skrytě. Odhalení přímé podpory je pro jakýkoliv stát velmi nepříznivou situací a proto se vyskytuje jen zřídka. Takový stát by riskoval značné sankce (ekonomické, politické, vojenské) a mezinárodní izolaci.

Mohou být uvedeny příklady. Mezi typické aktivně nepřímo podporující státy patřila Sýrie, která podporovala terorismus na Libanonské půdě v údolí řeky Bikáa (70. až 80. léta). Poskytovala útočiště mnoha teroristickým skupinám, nejen z blízkého východu, ale i z celého světa. Poté, co Sýrie ztratila Libanon, začala diplomaticky a logisticky podporovat významné vojensko politické hnutí Hizballáh. To však nadále působí v údolí Bikáa a získává určitou nezávislost na Sýrii. Díky tomu, že v údolí Bikáa v 70. až 80. letech byly výcvikové základny mnoha radikálních teroristických skupin, byla Sýrie obviněna z podpory mezinárodního terorismu. To vedlo k zapsání Sýrie na

listinu zemí podporujících terorismus, kterou každoročně vydává USA [11]. Mezi tyto státy dále zahrnují Irán, v minulosti Afghánistán a Libyi.

1.7.2 Podpora jinou skupinou

Jedná se převážně o podporu od jiných teroristických skupin. Dá se předpokládat, že teroristé spolupracují i bez ohledu na ideologii. Významná je spolupráce mezi teroristy a skupinami, které se zabývají organizovaným zločinem. Jedná se hlavně o skupiny, které distribuují drogy, nebo se zabývají obchodem se zbraněmi [4].

1.7.3 Podpora sdělovacích prostředků

Sdělovací prostředky většinou umožňují teroristům, aby se jejich ideologie dostala k větší části obyvatelstva. Bez sdělovacích prostředků by teroristé nikdy nemohli dosáhnout takového vlivu jen svými silami [4].

1.7.4 Shromažďování finančních prostředků

Každá teroristická kampaň nebo boj vyžaduje dostatečný přísun financí. Na začátku svého působení mohou teroristé peníze získávat legální cestou, například od svých přívrženců. V Severním Irsku existovala IRA do roku 1971 jen díky příjmům od svých přívrženců. Je jen málo skupin, které takto mohou působit. Legální palestinské organizace podporují teroristy vybíráním poplatků od Palestinců po celém světě a tyto oficiální dotace většinou končí v rukou teroristů. Stejně jsou na tom i *Tamilští tygři* na Srí Lance. I státy poskytují finanční pomoc. V 70. letech takto působil například Libyjský vůdce Kaddáfí, který údajně poskytl až 30 milionů dolarů Palestinské skupině *Černé září* [8].

Každá finanční podpora od států je samozřejmě výhodná, ale přináší i nemalé komplikace. Stát, který podporuje teroristy, požaduje, aby mohl mluvit do jejich činností. Pokud se změní vláda, může být pozastavena finanční pomoc teroristům.

Každé hnutí nabývá prostředky způsoby, které jsou jim blízké. Venkovští povstalci se zmocňují cizinců, městští teroristé se uchylují ke krádežím, zpronevěrám a vydírání. Teroristé nabývají finanční prostředky jako „*revoluční daně*“. Mnoho teroristických organizací se podílelo na obchodu s drogami. K takovým organizacím patří převážně ty, které se nacházejí v oblasti bohaté na rostliny, potřebné pro výrobu drogy. Jedná se o latinsko americké rebely ze *Světlé stezky* nebo některé palestinské

frakce. Dalšími metodami získání finančních prostředků jsou také únosy lidí a letadel pro výkupné. Výhodou takové akce je, že je politická a lze na ni, v případě úspěchu, snadno vydělat značné prostředky [8].

Teroristická skupina, která je dostatečně dlouho činná, zpravidla vytvoří vlastní „černou ekonomiku“, z níž nemusí platit vládě daně. Pokud organizace jednou získá finanční prostředky, snaží se je opět investovat. Členové hledají možnosti, jak nejlépe investovat, „vyprat“ tak špinavé peníze. Nebo je vkládají do legálních podniků, aby se zakryl jejich skutečný původ [8].

1.8 STRUKTURA TERORISTICKÉ SKUPINY

Základem každé teroristické organizace je teroristická skupina. Je akčním elementem, který uskutečňuje veškeré akce. I když akci provádí jednotlivec, je podporován ze zálohy početnější skupinou. Teroristické skupiny mají různou strukturu i organizaci. Struktura se průběžně vyvíjí. Organizační struktura skupiny vychází z jednotného modelu. Tento model lze snadno znázornit jako pyramidu.

Na vrcholu pyramidy stojí štáb a jádro celé skupiny. Tato část nepřesahuje většinou počet pěti osob. Ty vybírají cíle útoků, zpracovávají plány a analyzují informace. Další částí pyramidy jsou aktivní členové, kteří provádějí vlastní teroristické aktivity. Tito lidé, stejně jako jádro organizace, žijí v přísné ilegalitě a jsou to profesionálové. Za svou činnost dostávají zapláceno. Pod nimi jsou aktivní podporovatelé. Akcí se neúčastní, ale organizují vše potřebné okolo. Obstarávají zbraně, auta, byty, doklady aj. Nejpočetnější kategorií pyramidy jsou pasivní podporovatelé. Většinou se omezují na ideologickou podporu a představují zálohu pro doplnění aktivních teroristů [4].

S doplňováním finančních a lidských zdrojů se hovoří o tzv. kouzelném trojúhelníku. Jedná se o obrazné vyjádření vztahů mezi penězi, lidskými zdroji a propagandou. Každý prvek tohoto trojúhelníku tvoří nezbytnou podmínku existence teroristické skupiny. Pro dobré fungování organizace jsou důležití lidé a peníze. Peníze může získat i jedinec, ale dostatečné množství kmenových teroristů, aktivních i pasivních podporovatelů ne. Důležitá je propagační kampaň zaměřena na tu sociální skupinu, ze které chce organizace čerpat lidi [4].

1.9 PROTITERORISMUS

Díky tomu, že terorismus se stával více agresivnější a důmyslnější, začaly státy reagovat tím, že spojují úsilí v boji proti terorismu. Přitom jedním z nejdůležitějších principů je **odsouzení samotného terorismu**.

Protiterorismem jsou taková opatření a aktivity, která mají řešit prevenci, potlačování a odstraňování následků teroristických akcí [4].

První, kdo začal usilovat o globální protiteroristickou politiku, byly Spojené státy americké. Postupně se přidávaly další státy. Jedním z hlavních cílů protiteroristické politiky je zmírnění a potlačení problémů, které teroristické činy podněcují. Globální protiteroristická politika může terorismus zmírnit, ne však vymýtit. Spolupráce se stále rozvíjí. Velkou aktivitu projevují země Evropské unie. Již v roce 1975 bylo založeno bezpečnostní fórum s názvem TREVI (*Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence International*). Na tomto fóru se každých šest měsíců setkávají ministři vnitra a ministři spravedlnosti členských států spolu s experty na danou problematiku. Prioritním tématem byl terorismus, postupem času se přidaly i problémy spojené s distribucí drog, obchody se zbraněmi a organizovanou trestní činností. V Evropské unii působí řada dalších skupin, které se zabývají protiterorismem a terorismem. Cílem jejich aktivit je vypracování jednotné politiky v boji proti terorismu.

Důležitým článkem je mezinárodní organizace Interpol. Zaměřuje se na výměnu informací o teroristických aktivitách, vyhledává pátrání po osobách a pobočky spolupracují s bezpečnostními službami jednotlivých států. Na základě přijaté konvence (15. července 1992) jsou do trestního práva ČR zapracovány i teroristické aktivity. Nejdůležitějším prvkem v boji proti terorismu je legislativa. Protiteroristická politika států je formulována na základě dvou důležitých právních norem. Jsou to vnitrostátní právo a mezinárodní právo. Vnitrostátní právo ukládá povinnost vyšetřovat zločiny a postavit zločince před soud. V rámci mezinárodního práva jde hlavně o předávání teroristů a vzájemné pomoci při jejich stíhání [4].

V dnešní době jsou vyprofilovány dva přístupy v boji proti terorismu. Prvním je vála proti terorismu, druhým je boj proti terorismu.

1.9.1 Válka proti terorismu

Válku proti terorismu prosazuje hlavně Bushova administrativa. Spočívá v použití vojenských sil. Tak je možné poměrně rychle zničit armády diktátorských států a svrhnou režim.

Takový přístup má několik silných stránek. Jsou to vojenské schopnosti USA. Spojené státy mají nejmodernější armádu světa. Jsou schopny zasahovat i na velké vzdálenosti. Platformou války proti terorismu je „*Národní bezpečnostní strategie*“, která vymezuje základní strategické zájmy USA. Klade důraz na *preempci*, přisuzuje menší význam multilaterálním přístupům v oblasti bezpečnosti a udržuje stávající vojenskou převahu. Významným pilířem války proti terorismu je rekonfigurace sítě vojenské přístupnosti ve světě nazvané „*Global Posture Review*“. Týká se to převážně snižování základen ve světě a zvýšení schopnosti rychlého nasazení armády kdekoliv ve světě do 4 dnů [12].

Slabými stránkami je hlavně přímá odpověď na nepřímou strategii. Tato válka se nevede na konkrétní stát či koalici. Terorismus nerespektuje hranice. A to vyvolává řadu negativních odpovědí. Příkladem byl 11. březen 2003, teroristický útok v Madridu jako reakce na invazi do Iráku (20. března 2003).

1.9.2 Boj proti terorismu

Boj proti terorismu, tedy ne válku, hájí zejména státy Evropské unie. Tato metoda se zaměřuje na postížení základních kořenů terorismu a na preemptivní strategii. Vojenské zásahy proti terorismu jsou předpokládány až jako krajní řešení.

Tato metoda má své silné stránky. Neomezuje se na následky a vnější projevy terorismu, ale na jeho kořeny a příčiny. Zaměřuje se na hledání dlouhodobých východisek a jejich řešení. Důležitým kladem je, že se nezaměřuje na vrchol pomyslné pyramidy terorismu, ale na její základnu. Zastává názor, že vrchol pyramidy je snadno doplnitelný, ale základna pyramidy nikoliv a její doplnění trvá roky [12].

Slabou stránkou je pomalé řešení problému. Boj proti terorismu není otázkou okamžiku, ale problémem mnoha let. Vyžaduje značné investice a mnoho času.

1.9.3 Protiterorismus v České republice

Česká republika je členem NATO a Evropské unie, spolupracuje s ostatními členskými státy při řešení problémů spojených s teroristickými aktivitami. Události z 11. září 2001 je možné chápat již v širším kontextu boje proti terorismu. Přijetí **rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1373 (2001)** představitelé ČR považují za historický krok, který postavil mezinárodní právo v boji proti terorismu na vyšší úroveň. Vláda ČR rezolutně odmítla ve svém prohlášení ze dne 13. září 2001 teroristické činy namířené proti USA a vyjádřila plnou podporu akcím v boji proti terorismu [19].

Přijetím **deklarace Evropské konference** ze dne 20. října 2001, se ČR zavázala k vypracování **Národního akčního plánu boje proti terorismu** [19]. Je to vnitřní dokumentem státu, který má rozhodující význam v boji proti terorismu. Byl přijat usnesením vlády ČR č. 385 ze dne 10. dubna 2002. Navazuje na rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1373 a akční plán EU. V ČR navazuje na dokumenty, které byly zpracovány již před 11. září 2001 [9].

Klíčovými orgány, odpovědnými za boj proti terorismu, jsou Ministerstvo vnitra, Policie ČR a Bezpečnostní informační služba. Dále pak Ministerstvo obrany, Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo zahraničních věcí. Ministerstvo vnitra je hlavním aktérem, zodpovědným za koordinaci činností spjatých s touto problematikou. Do boje proti terorismu jsou zapojeny policejní složky (ÚOOZ, URNA, Odbor mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia ČR – Interpol Praha a jiné) a zpravodajské složky (BIS, Vojenské obranné zpravodajství, ÚZSI) [19].

Klíčovými orgány v boji proti terorismu jsou Vláda ČR, Bezpečnostní rada státu, Ústřední krizový štáb, Ministerstvo vnitra a Zpravodajské služby [19]. **Vláda ČR** na návrh Bezpečnostní rady státu přijímá nezbytná opatření k zajištění bezpečnosti ČR, vyhodnocuje plnění přijatých opatření a v boji proti terorismu úzce spolupracuje s orgány NATO a EU a jinými organizacemi. **Bezpečnostní rada státu** hodnotí aktuální bezpečnostní opatření, přijímá konkrétní opatření v součinnosti s NATO. Připravuje vládě návrhy k bezpečnosti ČR. **Ústřední krizový štáb** přijímá operativní opatření k zajištění bezpečnosti ČR a jejich organizační zabezpečení. **Ministerstvo vnitra** zpracovává analytické a koncepční materiály v oblast veřejného pořádku a bezpečnosti, včetně problematiky terorismu. **Zpravodajské služby** provádějí zajišťování informací o hrozbě teroristických akcí, zabezpečují informace o zbraních hromadného ničení.

1.10 PRÁVNÍ ASPEKTY TERORISMU

Vzájemná spolupráce států v trestních věcech patří k těm aktivitám, které vzhledem k aktuálnímu boji proti terorismu nabývá na významu.

1.10.1 Mezinárodní úmluvy

Doposud bylo uzavřeno celkem 12 mnohostranných mezinárodních úmluv, které upravují různé aspekty opatření k předcházení a potlačování terorismu. Uzavírání úmluv posiluje boj proti terorismu na mezinárodní úrovni. Smlouvy, které byly doposud uzavřeny se liší v mnoha bodech a rozdělují se do pěti základních skupin [13]:

a) Smlouvy zajišťující bezpečnost civilního letectví a námořní plavby

- i. Úmluva o trestných a některých jiných činech spáchaných na palubě civilních letadel (Tokijská úmluva, 1963). Pro ČSSR vešla v platnost 23. 5. 1984. (vyhláška č. 102/1984)
- ii. Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel (Haagská úmluva, 1970). ČSSR úmluvu ratifikovala 6. 4. 1972, vyhláška FMZV č. 96/1974 Sb.
- iii. Úmluva o potlačení protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montrealská úmluva, 1971). ČSSR úmluvu ratifikovalo 10. 8. 1973 a vstoupila v platnost dne 9. 9. 1973, vyhláška FMZV č. 16/1974 Sb.
- iv. Protokol o potlačování protiprávních činů násilí na letištích sloužících mezinárodnímu civilnímu letectví (doplňk Montrealské úmluvy, 1988). Pro Českou republiku vstoupil v platnost 18. 4. 1990, sdělení FMZV č. 138/2002 Sb.
- v. Úmluva o potlačení protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby (Řím, 1988). ČR úmluvu doposud nepodepsala.
- vi. Protokol o potlačení nezákonných činů proti bezpečnosti pevně ukotvených plošin v pevninské mělčině (Řím, 1988). ČR protokol doposud nepodepsala.

b) Smlouvy zaměřené na ochranu specifické, mezinárodně chráněné kategorie osob

- i. Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám používajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (New Yorská úmluva, 1973). Pro ČSSR vstoupila v platnost 21. 2. 1977, vyhláška FMZV č. 131/1978 Sb.
- ii. Úmluva o bezpečnosti pracovníků OSN a přidruženého personálu (1994).

c) Smlouvy postihující konkrétní projev terorismu spočívající v braní rukojmí

- i. Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (New York, 1979).pro ČSSR vstoupila v platnost dne 26. 2. 1988 vyhláška FMZV č. 36/1988 Sb.

d) Smlouvy usilující o kontrolu a eliminaci prostředků zneužívaných při teroristických činech.

- i. Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů (Vídeň, 1979). Platná pro ČSSR od 8. 2. 1987 sdělení MZV č. 114/1996 Sb.
- ii. Úmluva o označování plastických trhavin pro účely jejich identifikace (1991). Pro ČR vstoupila v platnost dne 21. 6. 1998.

e) Obecně koncipované protiteroristické smlouvy zaměřené zvláště na finanční zázemí terorismu.

- i. Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků (1997). Pro ČR vstoupila v platnost 23.5. 2001, sdělení MZV č. 80/2001 Sb.
- ii. Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (1999). ČR tuto úmluvu podepsala 6. 9. 2001, ale doposud nevstoupila v platnost.

1.10.2 Evropské úmluvy

Na Evropské půdě se poprvé objevila myšlenka sjednat protiteroristickou úmluvu na schůzce ministrů spravedlnosti v květnu 1975. O rok později 10. listopadu 1976 byla schválena „*Evropská úmluva o potlačení terorismu*“ nazývaná Štrasburskou úmluvou. Členské státy ji schválily 27. ledna 1977 a v platnost pro ČSFR vstoupila 15. července 1992. Tato smlouva je pouze uzavřená, protože jejími stranami mohou být pouze členové Rady Evropy.

V Maastrichtské smlouvě je ukotven jeden z úkolů Evropské Unie, což je potírání organizovaného a neorganizovaného zločinu, hlavně terorismu. Proto byly přijaty dvě deklarace. Deklarace o financování terorismu (30. 11. 1993) a Deklarace o terorismu (14. 10. 1995).

Po útocích na Světové obchodní centrum vznikla zvláštní protiteroristická skupina, tvořena odborníky z EUROPOLu. Byla vytvořena soudní složka EUROJUST. Zaveden byl „*evropský zatykač*“ (2002). Nejnovější rozhodnutí Rady Evropy je Rámcové rozhodnutí o boji proti terorismu, které obsahuje konkrétní opatření, které mají jednotlivé členské země přijmout v boji proti terorismu [13].

1.10.3 Extradice

Extradice je jednou z mezinárodních justičních spoluprací v trestních věcech. Podstatou je zajištění obviněného nebo odsouzeného na území jiného státu a jeho následné vydání k trestnému stíhání nebo k výkonu trestu odnětí svobody do státu vyžadujícího.¹⁵

Základem extradice je dvoustranný vztah konkrétních států. Vzhledem k hrozbě terorismu je zapotřebí zefektivnit mezinárodní spolupráci v Evropské unii. Rada Evropy dne 13. června 2002 rozhodla o evropském zatýkacím rozkazu a předávacím řízení mezi členskými státy (tzv. evropský zatykač). Jedná se o náhradu extradičního řízení systémem předávání. Jde o zjednodušení a urychlení celého procesu. Dříve o extradicí rozhodoval soud a příslušný orgán exekutivy. Nyní je jen jedno soudní řízení. Velkou změnou je i úprava o oboustranné trestní činnosti, kdy není nutné oboustranné ověřování. Týká se to terorismu, obchodu s lidmi, korupce, braní rukojmí. U jiných se oboustrannost ověřuje [1].

---

¹⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka>, Únor 12, 2007

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

Cílem bakalářské práce je shrnout poznatky o teroristických aktivitách v letech 1972 – 2005 ve vybraných státech a postihnout vývoj konvenčního terorismu. V dnešní době chybí shrnuté poznatky o konvenčním terorismu jako formě terorismu.

Sběr informací pro práci je položen do roku 1972, kdy terorismus začíná být vnímán širokým spektrem obyvatelstva, především vzhledem k teroristickému útoku na olympijských hrách v Mnichově. V bakalářské práci, na základě shrnutí vybraných teroristických aktivit v letech 1972 – 2005, bude dokumentován skutečný vývoj konvenčního terorismu. Analýzou a srovnáním literárních podkladů od různých autorů bude popsán historický vývoj terorismu, aby byly zřetelné jeho společné rysy, jak je tito autoři popsali.

Hypotéza 1: *vymezení konvenčního terorismu je možné negativní definicí. To znamená, že popis terorismu a v něm pojmenování „konvenčního terorismu“ jako jedné z forem, která odpovídá použitým technologiím, prostředkům a postupům, je možné uskutečnit vyjádřením těch teroristických aktivit, kterých se práce netýká.*

Hypotéza 2: *vývoj terorismu již byl zpracován v odborné literatuře, proto stačí porovnat přístupy několika autorů. K tomu budou shromažďovány informace, analyzovány a porovnávány podle společných kritérií.*

Souhrnným výsledkem by mělo být i zachycení jednak vymezeného přehledu autorů, ale i současného stavu vyhodnocování informací o charakteristikách vývoje terorismu a o konvenčním terorismu v odborné literatuře České republiky a zahraničí.

3 METODIKA

Metodika zpracování bakalářské práce na téma „**Vývoj terorismu zaměřený na konvenční terorismus**“ byla následující:

1. Studium přístupů k hodnocení terorismu

Orientační studium problematiky spojené s terorismem, vyhledávání autorů, kteří se problematikou zabývají. Hrubé rozlišování prací, které se zabývají popisem terorismu a v něm pojmenováním „konvenčního terorismu“. Nacházení informací o teroristických aktivitách, které by napomohly dokumentování konvenčního terorismu v posledním období. Konzultace s vedoucím práce.

2. Formulace cílů bakalářské práce

Shrnutí hrubé představy do formulace konkrétních požadavků na zpracování bakalářské práce (s vedoucím práce). Na základě těchto cílů stanovit další postup. Vybrány byly dva hlavní směry: 1) poznatky o teroristických aktivitách v letech 1972 – 2005 ve vybraných státech; 2) postihnout vývoj konvenčního terorismu.

3. Podrobný sběr informací o konvenčním terorismu

Volba popisu struktury shromažďovaných informací a rozhodnutí o kritériích, podle nichž budou informace zpracovávány. Jejich zaznamenávání elektronickou formou. Práce s odbornou literaturou, internetovými zdroji, legislativou. Studium problému: Jaký je současný stav vyhodnocování těchto informací v literárních pramenech v České republice a v zahraničí? Cílený výběr informací o významných teroristických činech po letech v období 1972 – 2005.

4. Přehled o přístupech k hodnocení etap konvenčního terorismu

Přehled o používaných návrzích etap konvenčního terorismu v dostupných literárních pramenech. Vypracování srovnávacích tabulek.

5. Zpracování textu bakalářské práce

Komentář shromážděných informací a jejich vyhodnocování. Veškeré informace získané studiem jsou zpracovány tak, aby práce byla ucelená a podala odpovídající pohled na danou problematiku.

4 VÝSLEDKY

4.1 PŘEHLED VYBRANÝCH TERORISTICKÝCH AKCÍ V LETECH 1972 – 2005

Rok 1972

5. říjen: XX. olympijské hry v Mnichově. Kolem čtvrté hodiny ranní vnikli teroristé do olympijské vesnice bránou 25A, která nebyla střežena. Krátce po půl páté ráno se shromáždili u budovy číslo 31. Z bytu číslo 1, kde bydlelo sedm izraelských sportovců, zajali čtyři Izraelce, pak přešli k bytu 2 a 3, kde zajali další rukojmí a dva zastřelili. Teroristé ze skupiny „Černé září“ požadovali propuštění celkem 234 osob vězněných v Izraeli a dvou vězňů v Německu. V 5³⁰ byla oficiálně informována vláda Spolkové republiky Německo a na místo dorazily policejní jednotky. Odpoledne požádala německá vláda o pomoc Izraelskou vládu. Ta vyslala speciální armádní jednotku „Sajeret Matkalu“, aby pomohla osvobodit rukojmí. Německo v té době nemělo žádnou protiteroristickou jednotku. Ve 22²¹ přistály dvě helikoptéry před budovu číslo 31, aby přepravily teroristy spolu s rukojmími na letiště, kde na ně čekalo ozbrojené komando. Po přistání vystoupili teroristé z vrtulníků a byla zahájena záchranná akce. V průběhu přestřelky mezi policisty a teroristy byl jeden vrtulník zničen i s rukojmími a v druhém byli rukojmí postříleni. O život přišlo: 11 členů izraelské sportovní výpravy, 1 policista a 5 členů teroristické skupiny.

(V reakci na tento incident začaly vznikat národní speciální jednotky pro boj s terorismem, ale také mezinárodní organizace, agentury a výbory.)

Rok 1973

1. březen: Osm členů teroristické skupiny „Černé září“ vniklo na velvyslanectví Saudské Arábie v Kartumu v Súdánu a zabilo amerického velvyslance, jeho diplomatického zástupce a belgického diplomata.

18. květen: Únos letadla firmy Aeroflot Tu-104, které explodovalo nad Sibiří. Dopravní letadlo bylo na cestě z Moskvy. Bomba byla umístěna v kabině pro cestující. O život přišlo 100 osob.

20. prosinec: Atentát „Baskitských separatistů“ na španělského ministerského předsedu. Podminování cesty, po níž jel.

31. *prosinec*: Venezuelský terorista „Carlos“ se pokusil o atentát na Teddyho Seiffa, židovského majitele britského, obchodního řetězce Maks and Spenser. Atentát se nezdařil. „Carlosovi“ selhala zbraň.

Rok 1974

11. *duben*: Lidová fronta za osvobození Palestiny zaútočila na Izraelské město Qiryat Shemona. Zabili 18 lidí a 16 jich zranili.

13. *září*: Tři členové „*japonské rudé armády*“ vnikli na Francouzskou ambasádu v Hágu. Požadovali propuštění svých členů z vězení.

21. *listopad*: PIRA odpálila bomby v Birminghamských hospodách. Ztráty: 21 osob.

Rok 1975

24. *leden*: FALN odpálila bombu ve francouzské taverně na Wall Street v průběhu oběda. Zemřeli 4 lidé.

27. *únor*: Levicově anarchistická skupina unesla demokratického leadera (SRN) Petera Lorenze. Za jeho propuštění požadovali osvobození čtyř vězňů z „*Frakce Rudé armády*“.

4. *srpen*: Deset členů „*Japonské rudé armády*“ (JRA) zajalo Amerického konzula v Kuala Lumpur spolu s 52 rukojmími. Požadovali osvobození sedmi uvězněných členů JRA v Japonsku.

21. – 23. *prosinec*: Venezuelský terorista „Carlos“ spoulu s pěti teristy, zajal jedenáct lidí na zasedání OPEC ve Vídni. Za jejich propuštění bylo požadováno výkupné.

Rok 1976

27. *červen – 1. červenec*: *Palestinská teroristická skupina* PFLP a členové „*Frakce Rudé armády*“ unesli francouzské letadlo z Tel Avivu do Paříže. Izraelské záchranná operce přinesla velký úspěch i přes to, že čtyři lidé zemřeli.

10. *září*: Šest Chorvatských nacionalistů uneslo let TWA 727 do New Yorku. Únosci požadovali za propuštění pasažérů vydání Manifestu.

Rok 1977

5. *září*: „*Frakce Rudé armády*“ (RAF) unesla businessmana Hannse-Maritna Schleyera (SRN). Drželi ho jako rukojmí, aby mohlo být propuštěno několik členů RAF. 18. října byl Schleyer zabit.

13. – 18. říjen: Palestinská teroristická skupina (PFLP) unesla letadlo Lufthansy na lince do Mogadiša. Požadovala propuštění svých členů z německého vězení.

Rok 1978

16. březen: Italská „Rudá brigáda“ unesla bývalého italského premiéra Alda Mora, aby byli propuštěni její členové. Moro byl zabit a jeho tělo bylo nalezeno 9. května.

25. květen: „Unabomber“ Theodor J. Kaczynski začal posílat dopisové bomby. Do odhalení v průběhu 17-ti let zabil tři lidi, 23 lidem způsobil těžké újmy na zdraví.

Rok 1979

27. srpen: IRA (*Irish Republican Army*) odpálila jachtu lorda Luise Mountbattena. Zabila jeho a dva další lidi a čtyři zranila.

4. listopad: Iránští studenti obsadili americkou ambasádu v Teheránu se souhlasem Ajatolláha Chomejního. Jako rukojmí drželi 444 dní 53 amerických občanů.

Rok 1981

17. prosinec: Rudé brigády unesly amerického velitele sil NATO. Generál James Lee Dozier byl propuštěn o 42 dní později díky italskému protiteroristickému komandu.

Rok 1982

3. červen: Pokus o atentát na Izraelského velvyslance v Británii. Stoupenec Abu Nidala ho zranili. Byla to odvěta za napadení Libanonu Izraelskými vojsky.

Rok 1983

18. duben: Americké velvyslanectví v Libanonu bylo částečně zničeno teroristickou skupinou *Islámský džihád*. Použili sebevražedného atentátníka, který s kamionem naplněným výbušninou zabil 49 lidí a tím si vynutili odstranění americké ambasády ze západního Bejrútu.

23. říjen: Bomby, umístěné v nákladních automobilech, vybuchly před americkými a francouzskými kasárnami námořní pěchoty. Budovy byly částečně zničeny. Ztráty: zabito 301 osob a zraněno 146 osob.

Rok 1984

16. březen: Únos šéfa CIA v Bejrútu teroristickou skupinou *Islámský džihád*. William

Buckley byl později zavražděn (asi v roce 1985).

12. říjen: IRA odpálila bomby v hotelu Brighton, kde se konala konference nejvyšších členů Britské konzervativní vlády. Ztráty: zabito 5 osob a zraněno 32 osob.

Rok 1985

14. červen: Únos letadla TWA let 847 z Bejrútu teroristy ze skupiny *Hizbaláh*. Únosci zavraždili amerického námořního potápěče, Roberta Deana Stethema.

7. říjen: Únos lodi Achille Lauro „*Palestinskou liberální frontou*“. Ti později zavraždili amerického pasažéra, Leona Klinghoffera.

Rok 1988

21. prosinec: Letecké sabotáž, výbuch vysoce výbušné látky v nákladovém prostoru letadla společnosti Pan American Airways nad Skotskem. Letadlo se roztrhlo. Trosky dopadly do města Lockerbie. Ztráty: Zahynulo 259 osob v letadle a 11 osob ve městě.

Rok 1991

7. únor: IRA zaútočila na britského ministerského předsedu Johna Majora a na členy kabinetu.

Rok 1993

26. únor: V podzemních garážích Světového obchodního centra byla odpálena bomba. Ztráty: zemřelo 6 osob a zraněných přibližně 1000 osob.

Rok 1996

27. červenec: Na olympijských hrách v Atlantě vybuchla bomba. Ztráty: zemřela 1 osoba, zraněno 112 osob.

Rok 1997

17. listopad: Egypt. Útok údajně zorganizoval sám hlavní ideolog Al-Kajdy Ajmán Zavahrí. Ozbrojenci postříleli v Luxoru 68 lidí, z toho 58 zahraničních turistů.

Rok 1998

7. srpen: Keňa, Tanzanie. Teroristé odpálili nálože před americkými ambasádami v Nairobi a Dar-es-Salámu. Ztráty: zabito 231 osob, zraněno 5 500 osob.

Rok 1999

13. *prosinec*: Útok střelbou na ambasádu USA a na kanceláře OSN v Islamabadu v Pákistánu. Podporovatelé *Talibanu*.

Rok 2000

21. *leden*: ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*), Baskická separatistická organizace bomba v automobilu v Madridu. Zabila vojenského důstojníka.

12. *říjen*: Sebevražední útočníci narazili ve člunu s výbušninami do boku amerického torpédoborce USS Cole, který kotvil v přístavu Aden. Ztráty: zemřelo 17 osob, zraněno 40 osob.

Rok 2001

24. *březen 2001*: Tři téměř současně výbuchy aut v jihoruských městech Miněralnyje Vody a Jessentuki a v obci Adyge-Chabl u Čerkessku. Ztráty: zabito 28 osob.

11. *září*: Série koordinovaných útoků na území USA. Teroristická organizace *Al-Kájda* unesla čtyři letadla. Dvě z nich narazily do Světového obchodního centra (WTC). Třetí do Pentagonu a poslední se zřítilo v neobydlené oblasti Pensylvánie. 7,58 hod, 7,59 hod., 8,01 hod. a 8,10 hod. startují letadla z Bostonu, Washingtonu a New Yorku. V 8,46 hod. naráží první letadlo do severní věže WTC o chvíli později i do jižní věže, v 9,37 hod. do budovy Pentagonu. Krátce na to jsou teroristé ve čtvrtém letadle přemoženi, ale letoun se zřítil. Ztráty: počet mrtvých přesahuje 3000 osob. Značné hmotné škody.

Rok 2002

11. *duben*: Řidič cisterny s tekutým plynem narazil do zdi židovské synagogy v Ghribě na ostrově Džerba. Úřady zpočátku tvrdily, že to byla nehoda, k útoku se však přihlásila *Al-Kajda*. Zahynulo 21 lidí, z toho 14 německých turistů.

12. *říjen*: Indonésie. 2 bomby explodovaly v nočním klubu na ostrově Bali. Největší teroristický útok od 11. září 2001 provedla extremistická skupina *Džamá Islamiája*. Ztráty: zabito 202 osob, většinou cizinců (88 Australanů, 26 Britů a dále Američané, Švédové, Němci, Holanďané).

26. *říjen*: Rukojmí v divadle, Moskva. 41 Čečenských teroristů zaútočilo na divadlo a vzalo jako rukojmí 800 osob. Teroristé požadovali stažení ruských vojsk

z Čečenska. Při záchranné operaci zemřelo 129 osob, 653 bylo zachráněno.

28. listopad: Keňa. Tři sebevražední útočníci ve městě Mombasa najeli v autě s výbušninami do hotelu, který vlastní Izraelci. Ve stejný okamžik teroristé vypálili rakety na izraelské dopravní letadlo, které startovalo z mombaského letiště. Stroj se 261 osobami jen těsně minuli. 15 mrtvých a 80 zraněných.

Rok 2003

9. květen: Nigérie. Přibližně 200 muslimských teroristů zaútočilo na vesnice Shirlur a Dadinkowa. Útočníci znásilňovali ženy, zapalovali domy. Muslimští ozbrojenci přišli ze státu Tabara, doprovázeni muslimskými žoldáky z Nigeru a Čadu. Do oblasti byla vyslána policejní jednotka specializovaná na potlačování nepokojů, která měla zabránit útokům na společenství křesťanů. Mezitím bylo osvobozeno 60 křesťanských žen, které unesli muslimští bandité při útocích na vesnice v listopadu 2002. Ztráty: zemřelo 6 osob, z toho 2 teroristé.

12. květen: Výbuch provedený zřejmě jedním až třemi sebevražednými atentátníky řídicími nákladní vůz. U vládního komplexu v severočečenské obci Znamenskoje. Zemřelo 60 osob.

14. květen: Výbuch na shromáždění u příležitosti náboženského svátku, sebevražedná atentátnice útočila na promoskevské čečenské vedení ve východočečenské vesnici Ilaschan-Jurt. Zemřelo 26 osob, včetně druhé sebevražedné atentátnice.

29. srpen: Irák. Pumový útok před mešitou v Nadžafu si podle nejhorších odhadů vyžádal až 124 životů. Zahynul také vůdce někdejší šíitské exilové opozice ajatolláh Muhammad Bakr Hakím. Na 200 lidí bylo zraněno. Všech devatenáct zatčených přiznalo, že jsou napojeni na Al-Kajdu. 124 mrtvých

20. listopad: Turecko. Islámští teroristé odpálili nálože u britského konzulátu a britské banky v Istanbulu. K atentátům se přihlásily dvě skupiny s pravděpodobnými vazbami na Al-Kajdu. Udeřili v den, kdy prezident Bush jednal s britským premiérem Blairem o válce proti terorismu. Ztráty: zabito 27 osob, včetně britského konzula, zraněno 450 osob.

Rok 2004

27. únor: Na trajektu z Manily do Bacoloda vybuchla bomba v době, kdy pasažéři spali. Na palubě bylo 900 lidí. Ztráty: zemřelo 118 osob, zraněno 9 osob.

11. březen: Španělsko. V přeplněných vlacích v Madridu vybuchlo během ranní špičky 10 bomb. K odpovědnosti se přihlásila skupina „*Brigády Abú Háfize Masrího*“, která je podezřelá ze spolupráce s Al-Kajdou. Ztráty: zemřelo 191 osob, zraněno bylo 1 876 osob.

3. září: Rukojmí teroristů v Beslanu v ruské republice Severní Oseti. Několik desítek dětí od středy do pátku postupně uteklo nebo bylo propuštěno a celý svět očekával poklidné vyjednávání. Když v pátek odcházel vyjednávač, začaly se ozývat silné výbuchy. Postup ruských jednotek v záchranné akci byl provázen kritikou. Podle ruských úřadů šlo o akci Čečenských teroristů. O tragédii v Beslanu byla zpřísněna protiteroristická politika. Ztráty: zahynulo více než 300 osob.

Rok 2005

7. červenec: Bombové útoky v metru ochromily Londýn. Koordinovaná akce evropské frakce Al-Kajdy. Tony Blair dal do souvislosti teroristické útoky se summitem G8. Ztráty: zemřelo 50 osob, zraněno přibližně 1000 osob.

4.2 DÍLČÍ ZÁVĚRY KE KONVENČNÍMU TERORISMU V LETECH 1972 – 2005

Ze stručného přehledu vyplývá, že intenzita teroristických útoků postupně zesiluje. Terorismus je agresivnější a využívá nové technické prostředky. Za sledované období od roku 1972 byly zřetelné změny charakteru konvenčních teroristických aktivit. V roce 1972 byla poškozena olympijská idea teroristickou skupinou. Akce vyvolala celosvětový odpor. Na základě této zkušenosti byly zřizovány protiteroristické jednotky a zvýšilo se zajištění sportovních akcí proti teroristickým aktivitám. Období je možné hodnotit jako počátek vytváření státních a mezinárodně propojených protiteroristických přístupů. Byl to společný problém v tehdejší době bipolárně rozděleného světa, problém, který se stal jedním s předmětů vyjednávání o posílení důvěry.

S rozpadem bipolárně rozděleného světa byl spojen rovněž posun ideologií, což ovlivnilo i ideovou oblast terorismu. Svět se odkláněl od rozdělení na dva navzájem zneprátelené tábory, ale současně se začaly prosazovat náboženské ideologie. Jejich odrazem mohlo být i 11. září 2001, při útocích na Světové obchodní centrum ve Spojených státech. Tyto útoky změnily celý svět. Změnily i pohled na teroristy. Světové obyvatelstvo si začalo v naprosto odlišném rozsahu uvědomovat možné teroristické ohrožení prakticky kdekoliv na světě. Již to nebyla jen problematika určitých států a území, byla to problematika, která přerostla do celosvětového rozměru.

Potvrzením změny byly teroristické aktivity v Madridu, Londýně, Beslanu a Egyptě. Tabulky č. 2, 3 a 4 (zdroj: FOLTIN a ŘEHÁK, [17], 2006) ukazují, jak stoupá počet útoků ve světě a jak roste počet obětí.

<i>Rok</i>	<i>Počet útoků</i>	<i>Zabitých osob</i>	<i>Zraněných osob</i>
1978	222	138	375
1988	369	702	1 832

Tabulka č. 2: Počty teroristických útoků v letech 1978 a 1988 (zdroj: [17])

<i>Rok</i>	<i>Ozbrojený útok</i>	<i>Žhářství</i>	<i>Sebevražedný útok</i>	<i>Braní rukojmí</i>	<i>Bombový útok</i>	<i>Přepadení</i>	<i>Únos</i>
1978	40	2	19	11	129	1	15
1988	34	5	36	10	246	4	32

Tabulka č. 3: Formy teroristických útoků v obdobích 1978 a 1988 (zdroj: [17])

<i>Rok</i>	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>Počet útoků</i>	1 272	1 161	1 139	1 733	2 649	1 898	2 645	4 9260
<i>Počet zabitých</i>	2 268	853	778	4 571	2 763	2 347	5 067	8 162
<i>Počet zraněných</i>	8 187	2 355	2 537	6 403	7 349	6 203	10 861	15 016

Tabulka č. 4: Teroristické útoky za období 1998 až 2005 (zdroj: [17])

5 DISKUZE

Pohled na historický vývoj terorismu může být ovlivněn subjektivně zvolenými kritérii. Různí autoři přistupují k hodnocení podle vlastní kombinace kritérií a mohou tak dosáhnout poznání jiných zlomových nebo významných bodů. Proto je celkové hodnocení vývoje terorismu věcí velice komplikovanou, nesjednocenou.

5.1 HISTORICKÝ VÝVOJ TERORISMU

Pavel Foltin a David Řehák v *Historickém vývoji terorismu* ([17], 2006) uvádějí pět významných období. První nazývají „**Historickou etapou**“ a zařazují do ní terorismus, který se projevoval v historii lidstva v různých podobách do konce 17. století. Tehdejší terorismus neměl ještě takovou podobu, jak ji známe v současnosti. Nejčastějším pojmenováním dobových teroristických aktivit odpovídalo označení „*teror*“, „*trestné války*“, „*ničivé války*“. První použití teroru jako druhu boje, bylo zaznamenáno v Číně a to již 500 let před naším letopočtem. Podle autorů je terorismus zaznamenán ve starém Římě, jako trest či vzbuzení strachu z moci Říma. V této době se projevují rovněž první extrémistická náboženská hnutí, která bojují proti okupantskému Římu. O tisíc let později se ve spojení s terorismem uvádějí křižácké výpravy a činnosti islámských sekt, které reagují na drancování křižáků. Historicky později následovala i činnost inkvizice. Církev viděla své velké ohrožení ve vlivu „kacířských“ hnutí. Bojovala s nimi založením inkvizice, jako nábožensko – světské instituce, která se postarala z „titulu moci“ o teror proti nepohodlným lidem, a o jejich majetky, které zabavovala ve prospěch církve. V tomto období byly používány jako nástroje „terorismu“ dobové dostupné prostředky: jednoduché střelné, bodné i sečné zbraně, v době inkvizice „při teroru moci“ pak mučení a popravy (stětím, upalováním, věšením).

Druhou etapu nazývají „**Nacionalistickou etapou**“, období od počátku 18. století až do roku 1913. Podle autorů se v teroristické praxi poprvé projevily znaky, které předcházely soudobý terorismus. Dokumentují je popisem násilných činů proti civilnímu obyvatelstvu v době Rusko – Turecké války, ale i vztahy mezi osadníky při kolonizaci Ameriky. Docházelo k vzájemnému terorizování a rozsáhlému masakrování obyvatel „ve jménu národa“. Jedno z reprezentativních období nacionalistické etapy symbolizuje Velká francouzská revoluce, která prosazovala pořádek cestou označovanou jako „*regime de la terreur*“. Počátek 19. století provázelo anarchistické hnutí, které mělo mezinárodní rozměr. Zřetelná byla změna cílů i nástrojů, které

terorismus používal. Vývoj civilizace a pokrok ve zbraních, používaných pro válčení, se odrazil v praxi terorismu od užití jednoduchých palných zbraní k používání bombových útoků, které byly vedeny převážně proti jednotlivcům.

Třetí etapa je označena jako „*Etapa válek*“ v letech 1914 – 1945. Terorismem jsou označována všechna porušení pravidel války podle Ženevských konvencí. V průběhu 1. světové války byl poprvé použit pojem „mezinárodní terorismus“. Politická praxe vztahů mezi státy používala různé druhy blokad, které směřovaly k vyhladovění armád i obyvatelstva států pro dosažení ústupků a politických cílů. Nešlo však vždy o klasický terorismus, ale o „státní teror“ vedený v průběhu války. 2. světová válka rozšířila paletu nástrojů teroru proti armádám, ale i proti obyvatelstvu a nebo jeho vybraným skupinám. Používaly byly dosažitelné nástroje, počínaje strategickým bombardováním oběma válčícími stranami, ale rovněž genocida k postupné likvidaci celých národů ze strany nacistického Německa. Zvláštní stopu na dějinách lidstva zanechalo vyhlazování Židů, s nímž se do dnešních dnů svět nevyrovnal. Změnily se specifické prostředky (nástroje) terorismu, které odpovídaly změnám ve zbraních: použití pušek, kulometů, děl, pistolí, granátů, zápalných bomb, leteckých, spojovacích, komunikačních prostředků a jim odpovídajících bojových technik.

Čtvrtá etapa je Foltinem a Řehákem označena jako „*Etapa studené války*“ (1946 – 1989). Projevem je zejména masivní nárůst mezinárodního terorismu. Autoři období rozdělují na počátek studené války do roku 1968 a období následující. První období je charakterizováno možností konfliktu celosvětového měřítka. Svět byl výrazně rozdělen na dva hlavní aktéry světové politiky, kteří podporovali teroristy proti druhému bloku. Po roce 1968 se projevovaly atentáty s cílem zavraždit občany bez ohledu na bipolární rozdělení světa. Projevují se žhářské útoky, braní rukojmí, bombové útoky, únosy, ale i sebevražedné atentáty, únosy letadel, lodí, vlaků.

Pátá etapa je označena jako „*Etapa studeného míru*“ od roku 1990 po současnost. Mění se povaha terorismu v návaznosti na změnu bezpečnostního prostředí. Mění se teroristické cíle, prostředky i metody. Terorismus se stává globální i při existenci konvenčních postupů. Je součástí různých nestátních separatistických hnutí.

Foltin a Řehák nastiňují přijatelnou etapizaci vývoje terorismu. Abstrahují celkové vnímání proměn terorismu v průběhu jeho vývoje v závislosti na změnách bezpečnostního prostředí i jeho nástrojů a souhrnných charakteristik.

Období	Zlomy	Prostředky	Ideologie
1. Historická etapa (do konce 17. stol) terorismus je nový pojem a dříve byl nazýván jinak	1. Čína 500 let př. Na. Let.	Luky, kuše, meče, kopí, praky	Vojevůdci používali teroro jako druh boje
	2. Řím : využití trestných či ničivých válek	Kopí, meče, kuše oštěpy	Trestné války jako trest a vzbuzení strachu z Říma
	3. Zéloti (extrémistické židovské hnutí)		Bojovali proti římskému smýšlení a Římu jako okupantovi
	4. Haš-Išim (islámská sekta šiitských muslimů)	Dýky	Vznik jako odpověď na křížácké výpravy
	5. Inkvizice (specifické násilí s teroristickými prvky)	Oběšení či upálení, psychický a fyzický nátlak mučením	Církev viděla ohrožení křesťanství v rostoucím vlivu kacířských hnutí
2. Nacionalistická etapa (počátek 18. století až do roku 1913) dochází ke změně násilí s teroristickými prvky. Nárůst předchůdců moderního terorismu	1. poč. 18. stol (1716) Rusko-Turecká válka		Násilné útoky proti civilnímu obyvatelstvu. Turci se zaměřili hlavně na terorizování svých obyvatel v evropských provinciích než boj samotný
	2. Kolonizace Ameriky		Vztahy mezi osadníky a indiány se změnili na vzájemné terorizování a rozsáhlé masakrování.
	3. Velká francouzská revoluce (1793-1794)		Jakobínská diktatura - prosazování pořádku označované jako "régime de la terreur"
	4. 19. století (anarchismus)	Individuální vraždy, bombové útoky	Jde o mezinárodní politické násilí
3. Etapa válek (1914 - 1945) Jako terorismus je označováno je-li porušeno tzv. "pravidlo války" podle Ženevské dohody.	1. První světová válka	pušky, kulomety, děla, pistole, bajonety, granáty	Objevil se pojem mezinárodní terorismus, kde se používali různé druhy blokad, které vedly k vyhladovění nejen armády, ale samotného obyvatelstva. Nejde o klasický terorismus
	2. Druhá světová válka	Pušky, kulomety, děla, pistole, samopaly, granáty, minomety, zápalné bomby, chemické zbraně	1. Adolf Hitler (vedl válku nejen proti armádě ale také proti civilnímu obyvatelstvu - letecká válka o Británii, napadení Polska, zabíjení v Rusku a vyhlazování celých národů) 2. Spojenci (používali "strategické bombardování" bombardování měst) 3. USA vrcholem byly atomové bomby
4. Etapa Studené války (1946-1989) Veliký rozmach terorismu hlavně mezinárodního	1. Počátek studené války		Hlavní počáteční podnět je dohasínání války a očekávání vzniku 3. celosvětového konfliktu. Svět se rozdělil na 2 poloviny a každý blok podporoval jednotlivé aktéry studené války
	2. 1968-1989	Žhářské útoky, braní rukojmí, ozbrojené útoky, bombové útoky, únosy, sebevražedné útoky, únosy letadel a vlaků	Objevují se vraždy policistů, soudců, politiků a diplomatů. Atentáty na velvyslanectví s cílem zastrašení. Díky září 1972 vznikají speciální jednotky pro boj proti terorismu.
5. Etapa studeného míru (od 1999 - po současnost) Změna ideologie terorismu	1. 20.3. 1995	Zbraně hromadného ničení	teroristé poprvé použily zbraně hromadného ničení.
	2. Separatistické konflikty v Jugoslávii		změna povahy terorismu
	3. přelom 21. století		Terorismus se změnil na globální.

Obrázek č. 1: Etapy terorismu podle Foltina a Řeháka

5.2 TERORISMUS I

Marian Brzybohatý v knize *Terorismus I* ([4], 1999) uvádí tři pohledy na vývoj terorismu. Jedná se o etapu historickou, etapu poloviny 19. století a vrchol odporu v 1. a 2. dekádě 20. století. *V první etapě* se autor zaměřuje převážně na prvopočátky terorismu, které byly zaznamenány v literárních pramenech. Zmiňuje se o egyptských hieroglyfech, Bibli nebo Homérově Odyssee. V tomto období vidí terorismu převážně v souvislosti s použitím jedů.

V druhé etapě sleduje rysy moderního terorismu, který se rozrůstá se vznikem anarchismu v Evropě a organizovaným bojem v Rusku. Jeho projevy souvisejí převážně s projevy nesouhlasu s režimem. Odpovídajícími prostředky bylo použití výbušnin, střelných zbraní a bomb.

V třetí etapě je hodnocení Brzybohatého zaměřeno na vznik a působení radikálních nacionalistických skupin v Irsku, Makedonii, Srbsku a Arménii. Terorismus byl jednou z možností jak působit na okolí pro dosažení autonomie a národní nezávislosti. Konvenčními prostředky teroristických aktivit byly bomby a střelné zbraně.

Období	Zlomy	Prostředky	Ideologie
1. Etapa historická	1. Bible	jedy	likvidace politických odpůrců
2. polovina 19. století	1. anarchismus (1890 vrchol anarchismu v Evropě)	Výbušniny (dynamit), střelné zbraně, bomby	Nesouhlas s režimem a atentáty na panovníky (Alexandra II a jeho vládu)
	2. organizovaný boj v Rusku		
3. Druhý vrchol odporu Národních v 1. a 2. dekádě 20. století	1. Vznik radikálních nacionalistických skupin v Irsku, Makedonii, Srbsku a Arménii		Dosažení autonomie a národní nezávislosti
	2. 28. 7. 1914	Bomba, střelná zbraň	Atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda v Serajevu (počátek 1. sv. války)
	3. Nastolení diktatury v různých zemí		Odpor vůči režimu

Obrázek č. 2: Etapy terorismu podle Brzybohatého

Období	Zlomy	Prostředky	Ideologie
1. Prehistorická fáze	1. Řím a Řecko	Sebevražedné atentáty	vraždy tyranů v Římě či Řecku
	2. Křížácké výpravy		Akce židovských zélotů v Palestině a islámských hašašínů
2. Anarchistické, Nacionalistické či Nihilistické násilí konce XIX století	1. Ruský terorismus (individuální)		Politické atentáty
	2. Francouzská revoluce		Násilné jednání vůči politické opozici strany vlády
	3. 28. 7. 1914		Atentát na arcivévodu Františka a tate končí
3. Studenoválečná fáze	1. dekolonizace a Národněosvobozenecký boj		Marxistická orientace
	2. 60. léta 20. století	úkladné vraždy, bombové útoky, brání rukojmí, vydírání	
	3. 70 - 80. léta 20. století	Únosy letadel	Pravicové skupiny.

Obrázek č. 3: Etapy terorismu podle Šedivého

5.3 NOVÉ PARADIGMA TERORISMU

Jiří Šedivý v práci *Nové paradigma terorismu* ([21], 2003) rozděluje historický vývoj terorismu do třech fází. **Prehistorická fáze** je předobrazem terorismu v antickém Řecku a Římě, akce židovských zélotů v Palestině na počátku našeho letopočtu a islámských hašašínů – sebevražedných atentátníků exaltovaných vlivem hašiše v období křížáckých válek 11. století našeho letopočtu. Ve smyslu extrémní politické akce za použití násilí či hrozby násilím se poprvé objevuje během Francouzské revoluce v souvislosti s jakobínskou represí v období tzv. vlády teroru (1793 – 1794).

Šedivý označuje za druhou fázi **anarchistické, nacionalistické či nihilistické hnutí konce 19. století**. Význam pojmu byl rozšířen i na terorismus individuální (někdy pojmenován jako ruský), který se snažil politickými atentáty změnit režim. V letech 1881 – 1901 zavraždili atentátníci např. ruského cara, francouzského prezidenta, španělského ministerského předsedu, rakouskou císařovnu, italského krále a amerického prezidenta. Tato etapa končí 1914 atentátem na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este.

Třetí je **studenoválečná fáze**. Po 2. světové válce především v souvislosti s rozpadem kolonizace a národněosvobozeneckým bojem na Středním východě, v Africe a Jižní Americe. Kolonizátoři opouštějí historicky obsazená území a v mladých státech

probíhá boj o moc. V 60. letech 20. století dochází k nárůstu bombových útoků, k úkladným vraždám a vydírání. V 70. letech se terorismus internacionalizoval – řada skupin začala operovat mimo území státu, na kterém vznikly, jejich složení bylo mezinárodní. Devět desetin atentátů mezinárodního terorismu v Evropě souviselo s palestinsko-izraelským konfliktem. V 70. a 80. letech 20. století přicházejí do popředí pravicové skupiny, které organizují převážně únosy letadel.

5.4 ENCYKLOPEDIE SVĚTOVÉHO TERORISMU

Sharpe v *Encyklopedii: světový terorismus od starověku po útok na USA* ([8], 2001) rozděluje vývoj terorismu taktéž do třech základních etap. *V první etapě* se zaměřuje na teror od prvopočátku do roku 1939. Popisuje prvopočáteční projevy terorismu v době antického Řecka a Říma, kdy byly teroristickými metodami atentáty na panovníky za účelem získání moci. Popisuje rovněž teror proti civilnímu obyvatelstvu a další důležité historické události s důrazem na teror nebo terorismus. Jako zlomová místa jsou označena období vzniku extrémistických náboženských skupin (Asasíni – političtí vrazi působící na blízkém východě), dále vpád Mongolů, kteří používali teror za účelem získání nových území a podrobení obyvatel. Důležitou částí ve vývoji byla válečná období. Teror se používal k podrobení protivníků. Upozorněno bylo i na počátek osidlování Ameriky. Války osadníků s Indiány a značně napjaté vztahy, doprovázené oboustrannými masakry. Významné zlomové období představuje Velká francouzská revoluce. Tam jsou pokládány podle Sharpa kořeny soudobého terorismu. Teror byl považován za represí a zastrasování. Anarchismus (jako směr) byl velice radikální a velice často spjat terorismem. Byl provázen vraždami národních činitelů. Vrcholem byl atentát na cara. Za zlomovou událost autor rovněž považuje atentát v Sarajevu roku 1914. Následky anarchistického útoku - atentátu byly obrovské. Vypukla 1. světová válka, která opět umožnila masové používání teroru. Po válce se v Irsku začala projevovat extrémistická skupina IRA. Používala k vymáhání svých cílů atentáty a bombové útoky.

Druhou etapou podle Sharpa je 2. světová válka. Docházelo v ní k velkému používání teroru proti civilnímu obyvatelstvu, zejména ze strany Německa. Její armáda byla používána jako nástroj k vraždění a terorizování obyvatelstva na obsazeném území. Vrcholem státního německého teroru byl holocaust, systematické vraždění Židů, jejich perzekuce. Japonský teror se zaměřil na obsazování strategicky významných cílů a zneschopnění dodávek surovin obyvatelům obsazeného území.

Období	Zlomy	Prostředky	Ideologie
1. Teror v dějinách do roku 1939	1. Řecko a Řím	bičování, ukřižování, předhazování šelmám, nůž, upálení, jedy.	atentáty a vraždy panovníků za účelem získání moci. Či získání nového území a potlačování vzpoury.
	2. Asasíni	dýky	politické vrazy
	3. Mongolsko		Získání nových území a podrobenosti tamních obyvatel
	4. Válečný teror		Používalo se právo vítěze kdy vítěz měl právo vzít si veškerý majetek a rozhodovat o životech lidí
	5. Indiáni v Americe	palné zbraně, sečné, bodné	Bílí osadníci zabírali půdu a indiáni odpovídali odporem. Ten se změnil až na vzájemné terorizování.
	6. Velká francouzská revoluce		Zstrašování a represe politických protivníků
	7. Kolonizace	výbušniny (dynamit), moderní zbraně	Kolonizátoři používali teror za účelem potlačování odporu domorodců, při dobývání území a k demotivaci síly
	8. Ruští anarchisté	Bombové útoky střelné zbraně	Vraždy národních činitelů. Vrchol byl atentát na cara
	9. Atentát v Sarajevu 1914	Bombový útok, Střelná zbraň	Nesouhlas se zabráním Srbska Rakousko-Uherskem. Následkem bylo vypuknutí 1. světové války
	10. První světová válka	Braní rukojmí, vyražďování, odvody na nucené práce, znásilňování	Posílení moci v okupovaných státech.
	11. Irsko (1916 - 1923)	Bombové výbuchy, pumové atentáty	
	12. Stalinův státní teror		Paralyzování opozice a přimět lidi více pracovat
2. Teror za 2. světové války	1. Německý teror	Popravy, klasické zbraně, chemické zbraně, vězení, mučení, nucené práce, popravy.	Němci používali armádu jako nástroj ideologicky motivovaného vraždění a teroru po celém světě. Terorizovali obyvatelstvo obsazených území. A systematicky vyhlazovali národy
	2. Holokaust	Klasické zbraně, chemické zbraně, vyhlazovací tábory, popravy.	Perzekuce Židů
	3. Japonský teror	bití vězňů, věznění mučení, znásilňování, zabíjení, rasové násilí	Obsazování strategicky důležitých míst. Zabraní surovin.
	4. Odboj	sabotáže, pumové atentáty.	Působyl na okupovaných území proti Ose.
3. Moderní terorismus: Války za odstranění kolonialismu	1. Kypr	bomby, zbraně, atentáty	Terorismus za připojení Kypru Řecku ze strany kyperských Řeků
	2. Řecko	brání rukojmí, únosy, vraždy, bombové atentáty	Likvidace nekomunistického odboje stranou KKE (komunistická strana Řecka)

Obrázek č. 4: Etapy terorismu podle Sharpa

Podle Sharpa je *třetí etapou* moderní terorismus. V publikaci se zaměřuje na vznik teroristických skupin po skončení 2. světové války a na jejich působení až do současnosti. Jako příklad uvádí vznik teroristických skupin na Kypru a v Řecku. Zaměřuje se na příčiny vzniku samotných teroristických skupin a jejich působení.

6 ZÁVĚR

Historické členění terorismu je v porovnání jednotlivých autorů vnímáno podobně. Nalezneme jen malé rozdíly v chápání a pojmenování jednotlivých událostí. Všechny práce označují **fázi zrodu terorismu**, který v historii lidstva latentně existoval, ale události jako terorismus pojmenovávány nebyly. Významný mezník představoval anarchismus, jehož aktéři chtěli politickými vraždami dosáhnout změny politického systému. Autoři se shodli, že krizový akt anarchismu v roce 1914 odstartoval tzv. **válečnou fázi terorismu**. 1. a 2. světová válka vlastně znamenaly převažující státní terorismus a do té doby nejrozsáhlejší masový teror. Autoři rovněž společně vnímají **fázi studené války** a změny, k nimž došlo po rozpadu světové bipolarity. Nejpodrobněji rozpracovaný historický vývoj je v práci Foltina a Řeháka ([17], 2006).

Kořeny terorismu sahají do dob antického Řecka a Říma, ale až na přelomu 17. a 18. století se však začal uplatňovat jako nástroj pro dosažení politických změn, tedy tak, jak terorismus vnímáme i dnes. Jako neoddelitelná součást vývoje civilizace měnil svou vnitřní kvalitu. Byl důmyslnější a agresivnější. Metody využívaly dostupné technické prostředky a v podstatě kopírovaly technologie, používané při vedení válečné činnosti.

S pokrokem lidstva je vázáno prohlubování sociálních a ekonomických rozdílů. V nich je možné spatřovat motivaci a příčinu rozvoje terorismu, jako nechtěného dítěte projevů lidstva. Růst nespokojenosti se způsobem vládnutí zpravidla souvisel s vlnou nárůstu teroristických akcí proti těm, kteří měli peníze a moc. Terorismus měl vždy souvislost se změnou kvality života, která například přišla s průmyslovou revolucí, s vědeckotechnickou revolucí, ale i s informatizací společnosti.

Jedním z velkých mezníků vývoje terorismu, byl vznik náboženství. Z každého náboženství se postupem času začaly odštěpovat radikální skupiny, které se snažily prosazovat svůj pohled na víru a šířit ji. Tyto skupiny většinou prosazovaly vytýčené cíle násilnou cestou. Soudobá ideologie terorismu je nábožensky orientovaná. Role náboženství je významně propojena s vývojem terorismu již po mnoho století.

Soudobý rozvoj lidstva je zatížen nezbytností vyrovnávat se s novými rozměry terorismu. Je zařazován mezi bezpečnostní hrozby, ať už na úrovni globální nebo národní.

Bakalářská práce měla cíl: *posoudit vývoj terorismu se zaměřením na konvenční terorismus*. Z přehledu teroristických akcí v letech 1972 – 2005 vyplynulo, že právě konvenční terorismus je ten, s kterým se bezpečnostní síly a systémy na celém světě nejčastěji setkávají. Teroristé používají tradiční (konvenční) prostředky k dosažení svých politických cílů. Tabulky uvedené v kapitole 4.2 tento trend kvantifikují. V práci bylo poukázáno na vztah mezi technickým pokrokem a nástroji, které teroristé používají. I když teroristé nepoužijí prostředky, které jsou označovány jako nekonvenční, musí se ty složky bezpečnostních systémů jednotlivých států, ale i mezinárodních společenství připravit na čelení proti kvalitativně nebezpečnějším prostředkům. Historický vývoj totiž prokázal, že teroristé byli schopni využít všechny dostupné prostředky, které odpovídaly soudobým technologiím vedení války.

Lidská společnost je zranitelnější. Teroristé zvládají nové prostředky a metody. Nikdy se neostýchali žádných použitelných praktik a lidský život pro ně měl vždy cenu vyvolání strachu u jiných. Je jen otázkou času, kdy se povaha prostředků, které terorismus používá, změní a kdy začnou teroristé ovládat prostředky nekonvenční na rozdíl od těch současných, převážně konvenčních. Pak se začneme obávat o internet, ale i o použití biologických, chemických nebo jaderných zbraní.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] SCHEU, H. Ch., ŠULCOVÁ, Z. *Mezinárodně právní aspekty boje proti terorismu*. Praha: Univerzita Karlova, Informační středisko pro otázky boje proti terorismu, 2004.
- [2] BÍLKOVÁ, V., NOVÁKOVÁ, J., ŠTRUMA, P. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 362 s. ISBN 80-7179-305-1
- [3] CARR, C. *Dějiny terorismu*. Přel. V. Faktor. 1. vyd. Práh, 2002. 183 s. ISBN 80-7252-063-6
- [4] BRZYBOHATÝ, Marian. *Terorismus I*. 1. vyd. Praha: Police history, 1999. 141 s. ISBN 80-902670-1-7
- [5] BRZYBOHATÝ, Marian. *Terorismus II*. 1. vyd. Praha: Police history, 1999. 197 s. ISBN 80-902670-4-1
- [6] BRZYBOHATÝ, Marian. *Současné vývojové trendy terorismu a vybrané pedagogické problémy výcviku speciálních jednotek*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2001. ISBN 80-7251-073-8
- [7] JANOŠEC, Josef. *Možné formy teroristických ohrožení pro AČR*. [studie]. Brno: VA v Brně 2003. 74 + 364 s.
- [8] SHARPE, M.E., *Encyklopedie světový terorismus od starověku po útok na USA*, Překl. P. Tůma, Z. Hurník Praha: Svojk & CO, 2001 (1. vydání), 536 s. ISBN 80-7237-340-4
- [9] MIKA, O. J., *Současný terorismus*, 1. vyd., Praha: Triton, 2003, 92 s. ISBN 80-7254-409-8
- [10] PERL, R., *Terorismus a národní bezpečnostní otázky a trendy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Informační středisko pro otázky boje proti terorismu, 2005.
- [11] RADĚJ, Tomáš. *Quo Vadis, Sýrie?* In: *Mezinárodní politika*, roč. 29, 2005, č. 12, s. 24 – 27. ISSN 0543-7962.
- [12] EICHLER, Jan. *Jak dál v boji proti globálnímu terorismu*. In: *Obrana a strategie*. Brno: 2005, roč. 5, č. 1, s. 21-32. ISSN 1214-6463
- [13] DAVID, V., MALACKA, M. *Fenomén mezinárodního terorismu*. Praha: Linde Praha a.s. 2005. 143 s. ISBN 80-7202-524-9
- [14] ADERSON, S. K., SLOAN, S. *Historical dictionary of terrorism*. Lanham, Maryland and London: The Scarecrow Press, Inc. 2002. 515 s. ISBN 0-8108-4101-0
- [15] REEVE, S. *Jeden den v září Mnichov*, Přel. Kůsová P. 1. vyd. Praha: AGRO 2006. 351 s. ISBN 80-7203-753-6
- [16] FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. *Důvody realizace a formy terorismu*. In: *Obrana a strategie*. Brno: 2005, roč. 5, č. 1, s. 33 – 41. ISSN 1214-6463
- [17] FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. *Historický vývoj terorismu*. In: *Obrana a strategie* 2/2006, s. 45 – 60. ISSN1214-6463. (zdroj: http://www.army.cz/mo/obrana_a_strategie/1-2006cz/rehak.pdf, Říjen 19, 2006.
- [18] MAREŠ, Miroslav. *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. In: *Obrana a strategie* 1/2004, s. 19 – 32. ISSN1214-

6463. (zdroj: http://www.army.cz/mo/obrana_a_strategie/1-2004cz/mares.pdf. Říjen 19, 2006)

[19] *Národní akční plán boje proti terorismu*. http://www.mvcr.cz/aktualit/sdeleni/2002/nap/nap_text.html, Únor 11, 2007

[20] <http://cs.wikipedia.org/wiki/Guerilla>

[21] ŠEDIVÝ, Jiří. *Nové paradigma terorismu*. In: Mezinárodní politika. ÚMV Praha, 2003, roč. 4, č. 1, s. 4 – 7. ISSN 0543-7962.

[22] <http://www.johnstansarchive.net/terrorism/wtjp394.html>, Únor 17, 2007

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Extradice
Ideologie
Konvenční
Protiterorismus
Skupina
Terorismus
Teror
Vývoj